

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra biblických věd a starých jazyků

František Třešňák

**Smrt a vzkříšení v autentických listech
apoštola Pavla – 1Te, 1K**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Mireia Ryšková, Dr. theol.

Praha 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 17. května 2023

František Třešňák

Bibliografická citace

Smrt a vzkříšení v autentických listech apoštola Pavla – 1Te, 1K [rukopis]: Bakalářská práce/ František Třešňák; vedoucí práce: Doc. PhDr. Mireia Ryšková, Dr. theol. – Praha, 2023. – 62 s.

Anotace

Smrt a vzkříšení v autentických listech apoštola Pavla – 1Te, 1K

Bakalářskou prací je realizovaný výzkum základního jádra křesťanské víry a naděje, a to víry a naděje ve zmrtvýchvstání, resp. vzkříšení z mrtvých, tak jak je prezentuje apoštol Pavel ve svých autentických listech 1Te a 1K svým adresátům v Tesalonice a v Korintu, křesťanských obcích, které založil. Vzkříšení je zásadně spojeno s parúzií, druhým příchodem Krista. Úvodem představím téma smrti a vzkříšení v kontextu Starého a Nového zákona. V další části se zabývám Pavlovým pochopením eschatologických výkladů, které spojuje se svým apoštolským vyznáním. Zamýšlím se nad výkladem Pavlových listů, které nesou primárně znaky jeho přijetí a přístupu k teocentrismu. Práce porovnává zásadní Pavlovy listy s komentáři uznávaných teologů, které se také dotýkají Ježíšových tradic a jejich významu. Další část práce se zabývá výkladem centrální události tj. smrtí Ježíše z Nazareta a zmrtvýchvstání, která se stala Pavlovým hlavním dogmatem. Práce zkoumá na základě exegeze podstatných perikop z Pavlových 1Te a 1K schopnosti apoštola Pavla argumentovat, přesvědčovat a obhajovat křesťanskou víru a naději na zmrtvýchvstání věřících křesťanů v Tesalonice a v Korintu. Závěr této práce analyzuje tuto křesťanskou víru a naději ve zmrtvýchvstání do budoucna a hodnotí její význam pro novodobé dějiny křesťanství.

Klíčová slova

Křesťanství, vzkříšení, parúzie, víra, apoštol Pavel, První list Tesalonickým, První list Korintským.

Abstract

The Death and the Resurrection in the Authentic Epistles of the Apostle Paul – 1Te, 1K

The bachelor's thesis is a realized research of the basic core of Christian faith and hope, namely faith and hope in the resurrection, or resurrection from the dead, as presented by the apostle Paul in his authentic letters 1Te and 1K to his addressees in Thessalonica and in Corinth, the Christian communities he founded. The resurrection is fundamentally connected with the parousia, the second coming of Christ, which will also be the subject of research. I will introduce the theme of death and resurrection in the context of the Old and New Testaments. In the next part, I deal with Paul's understanding of eschatological interpretations, which is connected with his apostolic confession. I am thinking above interpretation of Paul's letters, which bear primarily the sign of his acceptance and approach to theocentrism. The thesis compares the essential letters of Paul with the commentaries of recognized theologians, which also touch on Jesus' traditions and their meaning. The next part of the work deals with the interpretations of the central events, i.e. the death of Jesus of Nazareth and the resurrection, which became Paul's main dogma. Based on the exegesis of essential pericopes from Paul's 1Te and 1K, the thesis examines the ability of the apostle Paul to argue, convince and defend the Christian faith and hope for the resurrection of believing Christians in Thessalonica and Corinth. The conclusion of this thesis analyzes this Christian belief and hope in the future resurrection and evaluates its significance for the modern history of Christianity.

Keywords

Christianity, Resurrection, Parousia, Faith, Paul the Apostle, the First Letter to the Thessalonians, the First Letter to Corinthians.

Počet znaků (včetně mezer): 112 131

Poděkování

Děkuji Doc. PhDr. Mireie Ryškové, Dr. Theol. za trpělivost při vedení práce, a Mgr. Danielu Pfannovi a Dr.Ing. Ladislavu Heryánovi, Th.D. za podporu.

Obsah

Úvod	7
1. Kapitola – Smrt a vzkříšení ve Starém a Novém zákoně	8
2. Kapitola – První list Tesalonickým	10
2.1 Příchod Páně a úděl zemřelých: 4,13–18	10
3. Kapitola – První list Korintským	23
3.1 Poučení o vzkříšení 15,1 – 58	24
3.2 Kristovo vzkříšení 15,1 – 11	25
3.3 Vzkříšený Kristus a zmrtvýchvstání věřících 15,12 – 34.	32
3.4 Budoucí vzkříšení těla 15,35 – 58	44
Závěr	56
Seznam použitých zkratek	61
Seznam literatury	62

Úvod

Předmětem této mé bakalářské práce je samotný fundament křesťanské víry, totiž víry ve zmrtvýchvstání. Budu toto téma zkoumat na pozadí autentických listů apoštola Pavla 1 Te a 1 K, které jsou chronologicky prvními nejstaršími listy.

K tématu zmrtvýchvstání patří téma parúzie, Kristova druhého příchodu. Chci se tedy vedle ní zabývat rovněž údělem zemřelých křesťanů, vztahem mezi vzkříšením Krista a zmrtvýchvstáním věřících, otázkou proměny vzkříšeného těla a jeho reality.

Víra a naděje ve vzkříšení je životodárnou energií mnoha generací křesťanů. Cílem této mé práce je proto poukázat na význam tohoto tématu a jeho aktuálnost pro současný svět na základě toho, jak jej Pavel uchopil ve zmíněných dvou listech. Je zřejmé, že se jedná o téma důležité pro celý Nový zákon, jak pro evangelia, tak pro další apoštolské spisy, ale pojednat o tom v této šíři by přesahovalo rozsah bakalářské práce, která v tomto případě nutně musí být selektivní.

Metodou, za pomoci které chci svůj cíl splnit, je exegeze podstatných pavlovských perikop z listů 1 Te a 1 K, vyčtená z komentářů několika uznávaných autorů a doplněná dalšími poznatky ze sekundární literatury. Omezení na tyto dva nejstarší listy je dáno přesvědčením, že je v nich co do jejich stáří téma prezentováno v nejranější a nejpůvodnější podobě.

Práce je složena ze tří částí. V první, obecné části, se nejprve zabývám tématem smrti a vzkříšení jak ve Starém, tak Novém zákoně. Chci tak představit biblický kontext, ve kterém se Pavlovo učení o zmrtvýchvstání rodí.

V následujících dvou částech pak podrobně rozebírám vybrané pavlovské texty z 1Te a 1K, na kterých se, za pomoci autorů různých komentářů a dalších knih, Pavlovo učení snažím představit. Jeho argumentace totiž hrála zásadní roli pro chápání tohoto tématu v dalším vývoji církevní nauky.

V závěru se snažím splnění svého cíle zhodnotit.

1. kapitola

Smrt a vzkříšení ve Starém a Novém zákoně

I když otázka smrti a vzkříšení představuje dva spolu úzce provázané aspekty, kvůli jasnosti je i za cenu určitých repeticí pojednáme jednotlivě.

Téma **smrti**¹ a otázka toho, co člověka po smrti čeká, provází lidstvo od nepaměti. Prolíná se taktéž všemi náboženstvími a různá náboženství se s tajemstvím smrti vyrovnávají odlišně.

Smrt a vzkříšení jsou i velkými tématy jak Starého zákona, tak Nového zákona. Každý člověk musí počítat se smrtí. „Je to hořká myšlenka pro každého, kdo žije v hojnosti na této zemi, ale také jistá útěcha pro toho, jehož život je nesnadný a plný trápení.“²

Pokud jde o to, co bude po smrti, starozákonní teologie se vyvíjí v čase. Její vývoj podáme nejprve v krátkém přehledu, poté jej popíšeme podrobněji, i v souvislosti s tajemstvím smrti Ježíšovy.

Podle starších textů zemřelý sice zmizí ze země, ale jakýsi jeho stín trvá dále v šéolu, neurčitěm místě zkázy, temnot, jakoby zapomenut Bohem (Žl 88,6), v místě, z něhož není návratu (Jb 10,21n). Jedním z důvodů této skepse co do života po smrti mohla zřejmě být obava ze znehodnocení pozemského života na úkor života posmrtného. Zemřelým je sice prokazována úcta, ale je zakázáno s jejich světem komunikovat dál (např. Lv 19,31). Smrt je nicméně vnímána jako nepřátelská síla, která i přes svůj záhrobní charakter může jednat již zde na zemi (např. Ž 18,5n).

Již ve Starém zákoně je smrt spjata se hříchem, a ten, kdo hřeší, si ji po Adamově vzoru zaslouží (Ez 18,20). „Je nejen zlem proto, že se protiví lidské přirozenosti a Boží vůli, ale je navíc skutečnou cestou smrti pro hříšníka.“³ S tím je ovšem spojen velký teologický problém: je-li smrt trestem za hřích, jak vysvětlit smrt spravedlivého⁴?

¹ Pro zpracování tohoto tématu srov. GRELOT, P. Smrt, in LÉON – DUFOUR, X, (ed.), Slovník biblické teologie, Velehrad – Křesťanská akademie: Řím 1991, s. 453–457.

² Tamtéž, s. 453.

³ Tamtéž, s. 454.

⁴ Spravedlivý – Člověk, který žije podle zákona, na rozdíl od svévolníka, který ho ignoruje nebo porušuje.

Je proto zapotřebí, aby člověka ze smrti vysvobodil Bůh (např. Žl 16,10), a toto vysvobození ze smrti spravedlivý může zakoušet již za pozemského života (např. Ez 18,32). V mladších vrstvách Starého zákona se tedy postupně rodí víra v definitivní záchranu před smrtí a ve vzkříšení, jak je to vyjádřeno především v řecky psaných knihách (např. Mdr 3,4 nebo 2 Mak 7).

Smrt spravedlivých, kteří si ji nezaslouží, však nachází nový smysl již v postavě Izaiášova služebníka Hospodinova, velikého starozákonního spravedlivého (Iz 52,13 – 53,12). „Jeho smrt je smírnou obětí, přinesenou dobrovolně za hříchy lidí a uskutečněním Božího záměru (Iz 53,8–12).“⁵ Jeho postava je předobrazem univerzální spásy v postavě zabitého a vzkříšeného Ježíše Krista.

Nový zákon již směřuje k tajemství smrti Kristovy. Lidem v něm vzešla naděje, byli vysvobozeni z temnoty smrti, smrt byla překonána (Mt 4,16; Lk 1,79; srov. Iz 9,1). Kristus poslušný vůli Otce (Mk 14,36) se ponížil a podstoupil smrt na kříži (Fp 2,8), aby naplnil Písmo (Mt 26,54), které hovoří o „spravedlivém služebníkovi“, započteném mezi zločince (Lk 22,37; srov. Iz 53,12). Zemřel ve své lásce za nás (2K 5,14). Přestože nepoznal hřích, kvůli nám jej Bůh hříchem učinil, abychom se my v něm stali jeho spravedlností (K 5,21). Osvobodil nás od „zákona hříchu a smrti“ (Ř 8,2) a vykoupil z našich hříchů.⁶

Je třeba říci, že biblická představa o **vzkříšení**⁷ nemá nic společného s řeckou ideou⁸ nesmrtnosti.

Jednou z možných forem představ obsahu slova „zmrtevýchvstání“ je naděje národa Izraele, zkušenoého Božím trestem, na záchranu, jak to ukazuje kniha Ozeáš: „Pojďte, vraťme se k Hospodinu, on nás rozsápal a také zhojí, zranil nás a také obváže. Po dvou dnech nám vrátí život, třetího dne nám dá povstat a my před ním budeme žít“ (Oz 6,1n). I ústy proroka Ezechiela Bůh praví, že svůj lid vzkřísí k životu a přivede ho z exilu do izraelské země (Ez 37,1–14). Bůh probudí Jeruzalém (Iz 51,17; 60,1) a oživí mrtvé (Iz 26,19). Bůh tedy zachraňuje svůj lid ze smrti.

⁵ GRELOT, P. Smrt, in LÉON – DUFOUR, X, (ed.), Slovník biblické teologie, s. 455.

⁶ Srov. tamtéž, s. 455–456.

⁷ Pro zpracování toho tématu srov. GRELOT, P., RADERMAKERS, J. Vzkříšení/zmrtevýchvstání, in LÉON – DUFOUR, X., (ed.), Slovník biblické teologie, Velehrad – Křesťanská akademie: Řím 1991, s. 580–584.

⁸ Podle řecké představy o nesmrtnosti může např. podle Platóna duše existovat samostatně, na rozdíl od biblického konceptu vzkříšení, což je něco diametrálně odlišného.

Jak bylo řečeno, pro další vývoj představy o vzkříšení ve Starém zákoně pak mají velký význam makabejské války, ve kterých se rozšiřuje fenomén zmrtvýchvstání na jednotlivce a rozvíjí se jejich vztah k Bohu z pohledu naděje jednotlivce na vzkříšení a život věčný. Jedná se především o mučednickou smrt. Naděje na vzkříšení a věčný život dává mučedníkům sílu v jejich utrpení a smrti pro Boží zákon (srov. 2 Mak 7,9.11.23). Pro bezbožné, nedodržující zákon však žádné vzkříšení k životu nebude (2 Mak 7,14), podobně hovoří i Daniel: „Mnozí z těch, kteří spí v prachu země, procitnou; jedni k životu věčnému, druzí k pohaně a věčné hrůze“ (12,2).

Ježíšovo vzkříšení prolíná celý Nový zákon a je jádrem křesťanské víry. Je naplněním Starého zákona (srov. Lk 24,27.44nn) a jeho proroctví o Pánu a Mesiáši (srov. Sk 2,34–36; 13,32n). „Je psáno: Kristus bude trpět a třetího dne vstane z mrtvých; v jeho jménu se bude zvěstovat pokání na odpuštění hříchů všem národům, počínaje Jeruzalémem“ (Lk 24,46–47).

Nyní ještě téma smrti a vzkříšení ve Starém a Novém zákoně zasadíme do širšího kontextu. Smrt a naproti ní touha po věčném životě jsou témata, kterými se lidská mysl zaobírá od nepaměti. Lidé se vždy snažili hledat smysl svých životů, svého celoživotního snažení. Oba tyto protipóly jsou samozřejmě obsaženy i ve Starém a Novém zákoně.

Pojetí smrti ve Starém zákoně má svůj vývoj.

Představa o smrti se v Izraeli nejdříve zcela podílí na společných představách dávného starobylého světa s kmenovým uspořádáním. Změny přístupu k realitě, které předpokládají opuštění mytických bohů a přiklonění se k víře v jedinečnost Hospodina, se uskutečňuje velmi pomalu a nerozhodně.

Naplněním života je zpočátku myšleno prožít život v jeho plnosti do vysokého stáří, zplodit děti a spatřit jejich potomky, a ve zplození další generace participovat na budoucnosti Izraele. Bezdětnost nebo předčasná smrt se zdají být nepřirozené a nevysvětlitelné, jako trest, následek hříchů. Jedním z důsledků dříve zmiňovaného sestupu do prázdnoty šéolu je život bez Boha. Hospodin v šéolu není. Život znamená být s Bohem, smrt znamená být bez Boha. Společenství s Bohem může tedy překonat fyzickou smrt. Smrt začala být uváděna do souvislosti s hříchem a s odvrácením se od Hospodina. Časem se toto myšlení prohlubovalo a tříbilo k názorům, směřujícím k eschatologii. Mudroslovné knihy Kazatel a Job ukazují zhroucení doposud vyznávaných jistot a začíná z nich prosvítat naděje na věčný život. Další vývoj vzešel ze

zkušenosti exilu, v písniích o služebníkovi Božím u Deuteroizaiáše. Utrpení a smrt nemusejí být chápány jen jako následný trest za hřích, ale může je zakoušet ten, který patří Bohu. Smrt už není uvržením do prázdnoty šéolu, trestem, ze kterého není návratu, ale je očištěním a proměnou, jak lze vyčíst například z Iz 53,9–12. Jiným příkladem je Ž 46,9n, který se stal jedním ze zdrojů raně křesťanského kázání o zmrtvýchvstání. Dalším žalmem, který se stal důležitý pro křesťanskou reflexi je Ž 73, ze kterého vyplývá, že společenství s Bohem je silnější než smrt. Z Da 12,2 („Mnozí z těch, kteří spí v prachu země, procitnou; jedni k životu věčnému, druzí k pohaně a věčné hrůze“) se dá usuzovat, že už ve Starém zákoně je poměrně výrazně vyjádřena víra ve zmrtvýchvstání. Jiným svědectvím víry ve vzkříšení je již zmiňovaná 2 Mak ve svém nahlížení mučednictví. Člověk podle zmíněných textů získává zkušenost, že život ve společenství s Bohem je životem, který přesahuje smrt.

Je zřejmá jednota a provázanost obou zákonů a to, jak Nový zákon vychází ze Starého. Je vidět, jak se kupříkladu naděje Makabejských, slova Ž 73 nebo text Iz 53 naplňují v osudu spravedlivého Ježíše z Nazareta a jak jej zároveň pomáhají interpretovat. V Ježíši Kristu, který trpěl, byl ukřižován a byl vzkříšen z mrtvých, se naplnila vize Starého zákona. Myšlenky a proroctví Starého zákona se tak prolínají se zákonem Novým, od narození spasitele Ježíše Krista až po Zjevení 20,13n, vyjadřující definitivní porážku smrti a oslavu života věčného. O přemožení smrti jako posledního nepřítele hovoří i apoštol Pavel v 1 K 15,26.

Konec smrti znamená Boží vládu, a tento základní křesťanský postoj je v podstatě obsahem Nového zákona. K formulaci jeho poselství zásadně přispěl apoštol Pavel a podstatně se zasloužil o jeho rozšíření svými misijními cestami, zakládáním křesťanských obcí, a nakonec i svým mučednictvím.⁹

⁹ Srov. RATZINGER, J., *Eschatologie: smrt a věčný život*, Barrister & Principal, Brno, 1996, s. 56–68.

2. kapitola

První list Tesalonickým

Tento Pavlův autentický neboli nesporný list je s největší pravděpodobností prvním jeho dopisem, který vznikl kolem r. 50/51.¹⁰ První list Tesalonickým je taktéž nejstarším novozákonním spisem.¹¹ Tento Pavlův dopis mohl vzniknout před tzv. apoštolským koncilem v Jeruzalémě a konfliktem v Antiochii. Lze usuzovat z toho, že neobsahuje zmínky kontroverze s židokřesťanskými misionáři z Jeruzaléma a taktéž Pavel očekává brzký druhý příchod Páně (parúzii).¹² Někteří exegeté z toho usuzují na dřívější vznik tohoto listu. Např. Lüdemann, Knox, datují list do r. 41/43.¹³ Tento dopis byl Pavlem napsán v Korintě.¹⁴ Do Korinta přišel Pavel z Atén a setkal se zde a společně pracoval se Silou a Timoteem.¹⁵ Timoteus dopis doručil do Tesaloniky, kde byl list čten při bohoslužbách a byl zde uchován v archivu a jeho opisy byly zasílány do dalších křesťanských obcí.¹⁶ Tento list je dodnes živým svědectvím působení apoštola Pavla a jeho spolupracovníků při zakládání křesťanství v Evropě.¹⁷

2.1 Příchod Páně a úděl zemřelých: 4,13–18

¹³Nechceme vás, bratří nechat v nevědomosti o údělu těch, kdo zesnuli, abyste se nermoutili jako ti, kteří nemají naději. ¹⁴Věříme-li, že Ježíš zemřel a vstal z mrtvých, pak také víme, že Bůh ty, kdo zemřeli ve víře v Ježíše, přivede spolu s ním k životu. ¹⁵Toto vám říkáme podle slova Páně: My živí, kteří se dočkáme příchodu Páně, zesnulé nepředejdeme. ¹⁶Zazní povel, hlas archanděla a zvuk Boží polnice, sám Pán sestoupí z nebe, a ti, kdo zemřeli v Kristu, vstanou nejdříve,

¹⁰ RYŠKOVÁ, Mireia. *Pavel z Tarsu a jeho svět*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2014, s. 315.

¹¹ Srov. tamtéž

¹² Srov. RYŠKOVÁ, Mireia. *První list Tesalonickým. Český ekumenický komentář k Novému zákonu. Svazek 13*. 1. vydání. Praha: Centrum biblických studií AVČR a UK ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2015, s. 18–19.

¹³ Srov. tamtéž s. 19.

¹⁴ Srov. tamtéž

¹⁵ RYŠKOVÁ, Mireia. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 315.

¹⁶ KNOCH, Otto. *První a Druhý list Soluňanům. Nový zákon 12. Malý stuttgartský komentář*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000, s. 14.

¹⁷ Srov. tamtéž.

¹⁷potom my živí, kteří se toho dočkáme, budeme spolu s nimi uchváćeni v oblacích vzhůru vstříc Pánu. A pak už navždy budeme s Pánem. ¹⁸Těmito slovy se vzájemně potěšujte.

Tato celá perikopa je o naději a povzbuzení křesťanů v jejich víře ve vzkříšení. Apoštol Pavel se zde vyjadřuje především k otázce již zemřelých křesťanů, kteří se nedožili druhého příchodu Ježíše Krista – parúzie.¹⁸ Kristův druhý příchod je svázán s koncem časů a se vzkříšením křesťanů již zemřelých, kteří se toho nedožili.¹⁹ Ve vyznání víry se říká: „Ježíš zemřel a vstal“, což je pádný důvod pro zmrtvýchvstání ostatních křesťanů.²⁰ Druhý příchod Kristův je pro Pavla definitivní událostí a uzavřením dějin.²¹ Naděje křesťanů je v Ježíšově druhém příchodu a následném společenství s Bohem, a to těch, kteří se této parúzie dočkají, i těch, kteří již zemřeli.²²

2.1.2. Verš 13

Apoštol Pavel se ve verši 13 obrací ke svým bratrům v Tesalonice a předestírá téma, o kterém Tesalonickým bude psát a které, jak se zdá, Tesaloničany velmi trápí. Pavel se vrací k velice důležité otázce, kterou během svého krátkého pobytu v Tesalonice nedokázal patričně vysvětlit.²³ Jde o otázku parúzie, tedy druhého Kristova příchodu, a úděl již zemřelých křesťanů.²⁴ Toto téma a z něho vyvstávající otázky musely být v tesalonické obci velmi aktuální a způsobovaly v Tesaloničanech obavy o jejich již zemřelé bratry.²⁵ Je zde předpoklad, že se Pavel o této otázce a nejistotě Tesaloničanů dozvěděl od Timotea po jeho návratu z Tesaloniky.²⁶ Výpověď: „Nechceme vás, bratří, nechat v nevědomosti o údělu těch, kdo zesnuli“ předpokládá dotaz Tesaloničanů, který tedy vyřídil Pavlovi Timoteus, neboť křesťané v Tesalonice po úmrtí svých bratří si

¹⁸ Srov. RYŠKOVÁ, Mireia. *První list Tesalonickým. Český ekumenický komentář k Novému zákonu. Svazek 13*. 1. vydání. Praha: Centrum biblických studií AVČR a UK ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2015, s. 113.

¹⁹ Srov. tamtéž.

²⁰ Srov. tamtéž.

²¹ Srov. tamtéž.

²² Srov. tamtéž.

²³ Srov. KNOCH, Otto. *První a Druhý list Soluňanům*, s. 40.

²⁴ Srov. RYŠKOVÁ, Mireia. *První list Tesalonickým*, s. 113.

²⁵ Srov. tamtéž, s. 113–114.

²⁶ Srov. Tamtéž, s. 114.

začali pokládat otázky, co se zemřelými bude.²⁷ Pavlovo vysvětlování, poučení o křesťanském postoji vůči smrti patří do parenetického (nabádavého) úseku listu.²⁸

Ke slovu *zesnulí* si můžeme říci, že v řečtině stejně jako v češtině jde o eufemistický výraz pro zemřelé, mrtvé. Bylo obvyklé v řecké, židovské i křesťanské literatuře.²⁹ Podle určitého členu, který je zde užit, šlo pravděpodobně o určité zemřelé, kterých asi nebylo mnoho.³⁰ Pavel nabádá své adresáty v Tesalonice, aby se nermoutili a neztráceli naději. Efezanům například připomíná, jak před tím než přijali Krista, byli bez naděje a bez Boha na světě (Ef 2,12). Je si vědom toho, že bohy měli, že měli náboženství, ale tito bohové se projeví jako velmi pochybní a nevyzařovala z nich žádná naděje.³¹ I když bohy a náboženství měli, zůstávali „bez Boha“, ve světě temnoty, s temnou budoucností, bez naděje.³² „In nihil ab nihilo quam cito recidimus“ (Jak rychle z ničeho upadáme do ničeho) říká dobový epitaf Pavlovy myšlenky.³³ Křesťané se odlišují tím, že mají budoucnost, mají naději, vědí, že jejich život neústí do prázdnoty.³⁴ Evangelium není tedy pouhým sdělením, nějakou informací, kterou se člověk dozvídá, ale je to zpráva, která vytváří novou skutečnost a mění život.³⁵ Byly otevřeny dveře do budoucnosti a těmi dveřmi je Ježíš Kristus. Můžeme říci: „Kdo má naději, žije jinak; byl mu totiž darován nový život“.³⁶ Naděje křesťanů na vzkříšení je v samotných Ježíšových slovech, např. když říká Martě po úmrtí jejího bratra Lazara: „Já jsem vzkříšení a život. Kdo věří ve mne, i kdyby umřel, bude žít“ (Jan 11,25). Kristus tedy nejenomže opravdu vstal z mrtvých, ale On je sám „vzkříšení a život“ a je nadějí na naše vzkříšení.³⁷ Vždyť křesťané, žijící dnes, tak jako ti, kteří žili v minulých dobách, vyznávají v nicejsko-cařihradském vyznání víry, víru v Ježíše Krista, jenž „třetího dne vstal z mrtvých podle Písma“ a pokračují slovy: „očekávám vzkříšení mrtvých a život budoucího věku“.³⁸ Tato víra je tedy nadějí křesťanů ve vzkříšení a život věčný, je to víra a naděje, která mění životy. Pavel chce, aby se jeho bratři v Tesalonice „nermoutili jako ti, kteří nemají naději“, tato naděje ve zmrtvýchvstání právě odděluje věřící

²⁷ Srov. KNOCH, Otto. *První a Druhý list Soluňanům*, s. 41.

²⁸ Srov. tamtéž.

²⁹ Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *První list Tesalonickým*, s. 114.

³⁰ Srov. tamtéž.

³¹ BENEDIKT XVI., *Encyklika Spe Salvi o křesťanské naději*, Praha: Paulínky, 2008, s. 8.

³² Srov. tamtéž.

³³ Srov. tamtéž.

³⁴ Srov. tamtéž.

³⁵ Srov. tamtéž.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Srov. MTK, *O některých aktuálních otázkách eschatologie*, s. 29.

³⁸ Srov. tamtéž

křesťany od „nevěřících“, tedy pohanů, kteří naději nemají.³⁹ „Onou nadějí ovšem není pouhá víra v nesmrtnost duše – tu měla, jak část Židů, tak pohanů (od Platóna dále) – ani v posmrtný život (jako v mysterijních kultech), nýbrž víra v podíl na plnosti života v Bohu.“⁴⁰ Tento citát nám osvětluje podstatu a důsledky křesťanské víry. „Aby člověk tento podíl získal, musí obstát před Božím soudem, být zachráněn (spasen) z Božího hněvu“ (srov. 1Te 1,10; 5,9; též Ř 1,18 – 3,2).⁴¹ Pavel klade značný důraz na očekávání Ježíše, kterého Bůh vzkřísil z mrtvých, který přijde z nebe a který nás „vysvobozuje od přicházejícího hněvu“ (srov. 1Te 1,10). Neboť právě druhý příchod Ježíšův znamená Boží soud a pro křesťany vysvobození z tohoto soudu a spasení.⁴² Toto základní zvěstování nepochybně vedlo Tesaloničany k obavám, co bude s jejich zemřelými bratry, kteří se Ježíšovy parúzie nedožijí. Jejich starosti o zemřelé jistě vedly k dotazu na apoštola Pavla, který jim ve vybrané perikopě Prvního listu Tesalonickým odpovídá, aby je nenechal „v nevědomosti“, jak píše.

Podstatou křesťanské víry a naděje je tedy život v Ježíši Kristu, ve kterém je vtělena všechna plnost božství a v něm dosáhnou plnosti i křesťané (srov. Ko 2,9–10). Důsledky víry připomíná Pavel jako zdržení se necudností, žítí se svou vlastní ženou svatě a s úctou, nikoli ve vášnivé chtivosti jako pohané, kteří Boha neznají, nežít ve lži a neklamati svého bratra, protože Bůh takové chování potrestá (srov. 1Te 4,3–6). Bůh nepovolal svůj lid k nečistotě, ale k posvěcení, dává nám Ducha svatého a učí nás lásce k bratřím (srov. 1Te 4,7–9).

2.1.3. Verš 14

V následující větě obsažené vyznání *Ježíš zemřel a vstal (z mrtvých)* bylo základem víry v prvotní církvi.⁴³ A nutno podotknout, že je taktéž základem apoštolského vyznání víry a nicejsko-cařihradského vyznání víry až do dnešních dnů.

Na jiných místech v listech apoštola Pavla je popisováno vzkříšení Ježíše vždy Bohem Otcem. Pavlův výrok, že Ježíš zemřel a sám vstal z mrtvých, je ojedinělý.⁴⁴ Navíc dále Pavel už píše, že je to Bůh, kdo přivede zemřelé k životu.⁴⁵ Taktéž Pavlovo

³⁹ Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *První list Tesalonickým*, s. 114.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ Tamtéž, s. 114–115.

⁴² Srov. tamtéž, s. 56.

⁴³ Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *První list Tesalonickým*, s. 115.

⁴⁴ Srov. tamtéž.

⁴⁵ Srov. tamtéž.

užití prostého jména *Ježíš* je méně obvyklé. Je možné, že zde je užitá starší vyznavačská formule.⁴⁶ Můžeme srovnávat s Pavlovým výrokem v 5. kap. 9. verši: „...abychom došli spásy skrze našeho Pána Ježíše Krista“, kde vidíme příklad Pavlova typického označení Ježíše. A hned ve verši 10 je další Pavlův tradiční výrok: „On zemřel za nás...“, předložka a slůvko nás v našem vyznání také chybí, což může vypovídat o stáří formule, ale může to také ukazovat na Pavlovo zaměření na otázku údělu zemřelých.⁴⁷

K obsahu tohoto verše ještě můžeme dodat, že Ježíš Kristus zemřel za naše hříchy, pro naše přestoupení a byl vzkříšen pro ospravedlnění a spásu všech lidí, kteří na základě hříchu propadli smrti (srov. 1K 15,3; Ř 4,25).

V druhé polovině verše ujišťuje Pavel křesťany v Tesalonice o tom, že jejich bratři ve víře v Krista, budou při jeho druhém příchodu vzkříšeni. Tato skutečnost také znamená, že dojdou vykoupení a spasení. Jako Pavel píše ve svém listu Filipánům, aby se radovali a že „Pán je blízko“ (Fp 4,5), tak i zde vyjadřuje, že pozemský čas plný starostí, utrpení a rmoucení brzo pomine a že je třeba, aby adresáti posílení vírou vytrvali, vedli ctnostný život, neboť druhý příchod Kristův se blíží a pak všichni dojdou spásy.⁴⁸ V apoštolském vyznání víry říkáme, že Ježíš Kristus „...přijde soudit živé i mrtvé.“⁴⁹ a v nicejsko-cařihradském vyznání víry: „A znovu přijde ve slávě, soudit živé i mrtvé a jeho království bude bez konce.“⁵⁰ Očekávaným soudem byli ovlivňováni křesťané ve svém každodenním životě už od nejranějších dob.⁵¹ Příchod Ježíše Krista a očekávání posledního soudu bylo pro křesťany měřítkem jejich přítomného života a svědomí, poslední Boží soud byl také jejich nadějí na Boží spravedlnost.⁵² Víra v Krista se neohlíží jen do minulosti, nýbrž hledí do budoucnosti, k poslednímu Božímu soudu, k hodině spravedlnosti a tedy k druhému příchodu Ježíše Krista a příchodu Božího království.⁵³ Tyto skutečnosti zatím poznáváme vírou, ale jednou je sami uvidíme.⁵⁴ Ježíš Kristus, jenž se podrobil utrpení, podstoupil ukřižování a smrt, po té vstal z mrtvých a vystoupil na nebesa, je pro nás příkladem a nadějí.⁵⁵ Je tou cestou, po které se máme vydat, je tou pravdou, kterou máme ctít a je tím životem, který máme žít. Jak nám Ježíš sám říká: „Já jsem ta cesta, pravda i život“. On je tou nadějí, o které Pavel

⁴⁶ Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *První list Tesalonickým*, s. 115.

⁴⁷ Srov. tamtéž.

⁴⁸ Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 320.

⁴⁹ KKC, s. 61.

⁵⁰ Tamtéž

⁵¹ BENEDIKT XVI., *Encyklika Spe Salvi O křesťanské naději*, ČBK, Praha: Paulínky, 2008, s. 49.

⁵² Srov. tamtéž.

⁵³ Srov. tamtéž.

⁵⁴ Srov. JOURNET, Charles. *Promluvy o posledních věcech*. Praha: krystal OP, 2014, s. 44–45.

⁵⁵ Srov. tamtéž, s. 45.

píše a ujišťuje Tesaloničany ve svém listě. Vždyť jsme byli spolu s ním křtem pohřbeni ve smrt, abychom – jako Kristus byl vzkříšen z mrtvých – i my vstoupili na cestu nového života, neboť, jestliže jsme s ním sjednoceni v jeho smrti, jistě budeme mít podíl i na jeho zmrtvýchvstání (Ř 6,4–5). A právě apoštol Pavel je následovník a napodobitel Ježíše Krista, Tesaloničané mají za příklad Pavla a pronásledované židokřesťany pro Krista a Pavel je chválí, se stali vzorem pro další.⁵⁶ Tento Pavlův list je považován za exhortaci, tedy povzbuzení, nebo se také podle jiných autorů hovoří a parenezi, tedy etickém poučování.⁵⁷ Jsou zde zastoupeny spíše oba styly, Pavel své adresáty svým dopisem informuje, odpovídá na jejich otázky a obavy, co se týče parúzie a jejich zemřelých bratrů, což je pro křesťany v Tesalonice, jak poučení, tak povzbuzením.

Pavel utěšuje církevní obec v Tesalonice ohledně smrti jejích jednotlivých členů s tím, že Ježíš Kristus je stále přítomen (1 Te 5,10) a ujišťuje o jeho brzkém druhém příchodu, při kterém budou již zemřelí křesťané vzkříšeni.⁵⁸ Tato Pavlova slova jsou pro křesťany v Tesalonice jistě povzbuzením, útechou i poučením. Pavel všechny otázky, týkající se smrti, soudu i konce světa zodpovídá právě ve světle vtěleného Boha Ježíše Krista.⁵⁹ Náš vyměřený pozemský čas a život bychom měli žít řádně a ctnostně a nepropadat vášním, měli bychom žít v Kristu v očekávání jeho druhého příchodu a spásy (Ř 13, 11–14).

2.1.4. Verš 15

Ve verši 15 se Pavel odvolává na slovo Páně (srov. 1K 7,12.25), avšak žádný takový, nebo jemu podobný výrok nám není z tradic Ježíšových výroků znám.⁶⁰ „Takovéto slovo Páně se nikde v Novém zákoně netraduje.“⁶¹ Je to doplnění předchozího verše o Boží vůli, která vzkřísila Krista a která směřuje k tomu, aby „i zesnulé spolu s ním vedla ke slávě“.⁶² Pavel tímto doplněním informuje a utěšuje křesťany v Tesalonice, že živí zemřelé bratry při parúzii nepředejdou. Je to ujištění Tesaloničanů v otázce, která je trápí a vzbuzuje v nich velké obavy a nejistotu. I když nelze vyloučit, že by mohlo jít

⁵⁶ Srov. RYŠKOVÁ, Mireia. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 318.

⁵⁷ Srov. tamtéž.

⁵⁸ Srov. MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. 7. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 551.

⁵⁹ Srov. tamtéž.

⁶⁰ Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *První list Tesaloničským*, s. 116.

⁶¹ KNOCH, Otto. *První a Druhý list Soluňanům*, s. 41.

⁶² Srov. tamtéž.

o slova historického Ježíše, jde spíše o tradovaný výrok starokřesťanské apokalypticko-eschatologické tradice.⁶³ Může jít o výrok nějakého křesťanského proroka anebo Pavlovi vnuknutý výrok samotným vzkříšeným Ježíšem.⁶⁴ Pavel tato slova předkládá a pojímá ve smyslu, že on sám i většina tesalonických křesťanů se Kristovy parúzie ještě dožijí.⁶⁵ Z uvedeného vyplývá, že generace křesťanů, která zažila Ježíše, žádnou informaci o době parúzie od Ježíše nedostala (srov. Mk 13,32.35; Mt 24,43; Lk 12,39n; 1Te 5,2).⁶⁶ „Výrok počítá s blízkým příchodem Páně, kterého se křesťané, včetně Pavla, dočkají.“⁶⁷ Výraz *My živí* (dosl. „pozůstalí, zanechaní“) je převzat z apokalyptické literatury, kde měl význam jako „svatý zbytek“, ti, kteří překonali všechny nástrahy, utrpení a zkoušky, jakési vytríbené, kteří obstojí u soudu.⁶⁸ „Jde o to, že ti, kdo se dožijí parúzie nebudou nijak zvýhodněni.“⁶⁹ Pavel bratry v Tesalonice ve svém dopise ujišťuje, že druhý Kristův příchod má stejný účinek na ty, kteří zemřeli a Kristovy parúzie se nedočkal, jako na ty, kteří se Kristova druhého příchodu dočkají. „Smrt nemá ve vztahu k očekávané parúzii žádný význam.“⁷⁰ Smrt není pro křesťana ztrátou, ale ziskem (Fp 1,21). Naděje na zmrtvýchvstání a věčný život v Božím království dává člověku nadhled nad světskými záležitostmi, nad každodenními starostmi a trápením, dává kvalitu do života a prostor k upevňování etických hodnot a umožňuje svobodné rozhodování člověka bez lpění na hmotných statcích, honbou za penězi a majetkem.⁷¹

Můžeme se ještě podívat, jak se na otázku zmrtvýchvstání a posmrtného života dívali naši starší bratři ve víře Židé, vždyť křesťanský Nový zákon je naplněním židovského Zákona. Ve Skutcích apoštolů 23. kap. osmém verši čteme: „Saduceové totiž říkají, že není zmrtvýchvstání a že nejsou andělé a duchové, kdežto farizeové vyznávají obojí.“ To tedy svědčí o značných rozporech a diametrálně rozdílných názorech na tuto otázku v židovské obci. Pavel se hájil před radou složenou ze saduceů a farizeů a prohlášoval o sobě, že je farizeus, syn farizeův a má naději a víru ve zmrtvýchvstání (srov. Sk 23, 6). Saduceové byli zastánci konzervativního přístupu k Písmu, uznávali pouze písemnou tradici a doslovný výklad Tóry.⁷² Byli odpůrci ústní tradice, odmítali apokalyptiku,

⁶³ Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *První list Tesalonickým*, s. 117.

⁶⁴ Srov. KNOCH, Otto. *První a Druhý list Soluňanům*, s. 41.

⁶⁵ Srov. tamtéž.

⁶⁶ Srov. tamtéž.

⁶⁷ RYŠKOVÁ, Mireia, *První list Tesalonickým*, s. 117.

⁶⁸ Srov. tamtéž.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ Tamtéž s. 118.

⁷¹ Srov. KNOCH, Otto. *První a Druhý list Soluňanům*, s. 42.

⁷² Srov. RYŠKOVÁ, Mireia. *Doba Ježíše Nazaretského*. 2. vydání. Praha: Karolinum, 2019, s. 66.

zdůrazňovali pozemský život a odplatu na zemi.⁷³ Zajímavé je, že jak píše Josephus Flavius, po roce 70 jsou saduceové odmítáni rabíny kvůli nevíře v posmrtný život jako právě ti, kteří Zákon porušují.⁷⁴ Z pašijového příběhu je vidět, že to byli právě saduceové, nikoli farizeové, kdo dosáhli Ježíšovy smrti.⁷⁵ Z Janova evangelia je zřejmé, že mezi farizeji ve veleradě měl Ježíš své příznivce; byl jím např. farizej jménem Nikodém, který přišel v noci za Ježíšem a rozmlouval s ním (srov. J 3, 1nn), také se Ježíše zastával v židovské radě (srov. J 7,50nn) a po Ježíšově ukřižování Ježíšovo tělo zabalil s vonnými látkami do lněných pláten a položil Ježíše do hrobu (srov. J 19, 39nn). Další člen židovské rady, který nesouhlasil s Ježíšovým ukřižováním, byl Josef z Arimatie, taktéž patřil k těm, kdo očekávali Boží království (srov. Lk 23, 50–52). Patřil dokonce k Ježíšovým učedníkům (Mt 27,57), ale tajným, protože se bál Židů (J 19,38). Snahou farizejů bylo převést nařízení a předpisy zákona do reality každodenního života.⁷⁶ „Kladli důraz na tři základní věci v životě: Tóru, bohoslužbu, skutky lásky.“⁷⁷ Farizejové lpěli na zachování tradic otců (srov. Mk 7,1nn). Také apoštol Pavel, když byl ještě věrný židovství, horlil pro tradice otců (srov. Ga 1,13n). Mezi farizeji byly různé školy, což umožňovalo jistou rozmanitost názorů.⁷⁸ Jeden směr šel více k legalistickému (rabínskému) výkladu zákona, druhý směřoval k apokalyptickému vnímání, k tomu pravděpodobně náležel Apoštol Pavel.⁷⁹ Farizeové očekávali příchod Božího království, věřili v posmrtný život a také skutky lásky považovali za důležité a ani oni nežili v představě, že si Boha lze dobrými skutky koupit.⁸⁰ Podle učení farizejů záleželo pouze na Bohu, zda bude člověk přijat do „nebe“ nebo odejde do podsvětí (Gehinomu – pekla).⁸¹ „Za skutky lásky považovali sycení a napájení potřebných, oblékání nahých, návštěvu nemocných, pohřbívání mrtvých, těšení zarmoucených, pohostinství, výchovu sirotek, vykupování zajatých Izraelitů.“⁸² Byli tedy svou naukou velmi blízko Ježíšovi, zejména pokud jde o vztah k člověku.⁸³ Pavel byl tedy už blízko Ježíšovu učení v některých otázkách už jako farizej. „Pavel přijal už jako farizej pojetí o osobním pokračování života po smrti, obecném vzkříšení

⁷³ Srov. tamtéž, s. 67.

⁷⁴ Srov. tamtéž.

⁷⁵ Srov. tamtéž.

⁷⁶ Srov. tamtéž, s. 68.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Srov. tamtéž, s. 70.

⁷⁹ Srov. tamtéž.

⁸⁰ Srov. tamtéž.

⁸¹ Srov. tamtéž.

⁸² Tamtéž.

⁸³ Srov. tamtéž, s. 71.

z mrtvých, obecném soudu a pokračování života spravedlivých v proměněném tvorstvu. Po zjevení vzkříšeného Ježíše Krista před Damaškem se mu život křesťanů s Kristem po smrti stal vnitřní jistotou.⁸⁴

2.1.5. Verše 16–17

Ve verších 16 a 17 Pavel popisuje průběh Kristovy parúzie. Pro zdůraznění důležitosti a velkoleposti druhého Kristova příchodu používá Pavel k jeho popisu obrazy převzaté z apokalyptiky, jako je hlas archanděla, zvuk Boží polnice, oblaka, sestupování z nebe.⁸⁵ V Pavlově Prvním listu Tesalonickým se obraz Ježíše Krista sestupujícího z nebe objevuje ještě v první kapitole, desátém verši a ve třetí kapitole, třináctém verši. V naší čtvrté kapitole, sedmnáctém verši je dění sestupujícího Ježíše z nebe doplněno navíc pohybem zdola nahoru, kdy budeme všichni uchvázeni nahoru, vzhůru do oblak vstříc sestupujícímu Ježíši.⁸⁶ Také v Pavlově listu Filipským se ve 3. kap., 20. verši objevuje očekávání Ježíše z nebe, kdy Pavel ještě doplňuje ve 21. verši, že Pán promění naše těla v podobu těla své slávy. V 1K 15,51–54 Pavel píše taktéž o proměně všech křesťanů naráz za zvuku polnice.

Pavel ve svém popisu uchváčení křesťanů příchozím Pánem předpokládá antické nazírání světa, podle kterého se „nebe“ klene jako kupole s mnoha vrstvami nad zemskou deskou, a že za touto oblohou je „teologické nebe“, v němž jsou Bůh, andělé a svatí předkřesťanské a křesťanské doby (srov. Zj 4,1–5,14; kapitola 10; 12,1–17; 19,11–21; 20,11–21,4).⁸⁷ „Mrtví však jsou v tzv. podsvětí, obrovském klenutém prostoru, v němž jsou už zbožní a dobří odděleni od zlých (srov. Lk 16,23–26). Smysl uchváčení mrtvých i ještě žijících křesťanů v soudný den spočívá v jejich vytržení z procesu zhroucení starého světa.“⁸⁸ Když toto poselství zbavíme znaků, kterými vyjadřuje tehdejší vnímání světa, vysvitne podstata Pavlova sdělení křesťanům, žijícím v dnešním světě. Ježíš Kristus, náš Pán se stará a ochraňuje ty, kteří mu vírou a křtem patří, provází je a chrání ve všech hrozivých katastrofách a dovede je k plné účasti na svém božském životě.⁸⁹ To je dobrá zpráva pro celé lidstvo, pro všechny doby i pro naši

⁸⁴ KNOCH, Otto. *První a Druhý list Soluňanům*, s. 43.

⁸⁵ RYŠKOVÁ, Mireia, *První list Tesalonickým*, s. 118.

⁸⁶ Srov. tamtéž.

⁸⁷ Srov. KNOCH, Otto. *První a Druhý list Soluňanům*, s. 43.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Srov. KNOCH, Otto. *První a Druhý list Soluňanům*, 43–44.

současnost, která je zmítána válkami a ohrožována ničivými jadernými zbraněmi, které mohou vyhladit život na zemi.

Pavel děj rozdělil do dvou paralelních částí, jimž předchází povel ke Kristově parúzii, není však uvedeno, kdo tento povel dá.⁹⁰ Kristovo sestoupení z nebes bude doprovázeno výraznými zvukovými efekty, jako jsou povel, hlas archanděla a Boží polnice paralelně s vizuálními efekty, jako oblaka a sestupování z nebe.⁹¹ Celá popisovaná událost má hlavně eschatologický rozměr prolomení Božího království do pozemského světa.⁹² Pavel především vysvětluje, že i zemřelí křesťané mají naději na vzkříšení při Kristově parúzii a ani tak nezachází k nějakému detailnímu popisu samotného průběhu Kristova druhého příchodu.⁹³ Pavel klade důraz na to, že ti, kteří se Kristova druhého příchodu nedožili, budou vzkříšeni jako první, čímž chtěl Pavel pravděpodobně zesílit ujištění *živých*, že jejich zemřelí bratři budou při Kristově návratu vzkříšeni a nebudou nijak znevýhodněni.⁹⁴ Po té, co Pán sestoupí z nebe, budou vzkříšeni zemřelí i živí křesťané všichni spolu uchvázeni v oblacích, tedy v prostoru mezi nebem a zemí, kde se setkají s Pánem.⁹⁵ Výraz oblaka je taktéž apokalyptickým vyjádřením užívaným ve Starém zákoně (viz Da 7,13). Výraz vzhůru, doslova „do vzduchu“ vyjadřuje odpoutání od pozemského světa.⁹⁶ Na závěr Pavel dodává „*a pak už navždy budeme s Pánem*“. Všichni křesťané ať už zesnulí nebo živí mají tedy naději, že se s Kristem setkají a navždy budou s ním. „Obrat *být s Pánem* patří k důležitým Pavlovým formulím (v 1Te se objevuje znovu v 5,10). Vyjadřuje definitivnost, nadčasovost a zjevnost společenství křesťanů s Pánem, a zároveň i naplněnost společenství křesťanů s Pánem, a zároveň i naplněnost společenství křesťanů mezi sebou navzájem. Pán sám je cílem dějin, definitivním zjevením Boží milosti a lásky.“⁹⁷ „Pavel tedy vysvětluje, že Ježíšovo zmrtvýchvstání zaručuje dobrý Boží záměr, a to jak univerzálně v dějinách, tak individuálně v životě jednotlivých lidí.“⁹⁸

Cílem Božího záměru je právě věčné společenství s Kristem na konci věků, kdy křesťané očekávají druhý příchod neboli návrat Ježíše Krista.⁹⁹

⁹⁰ Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *První list Tesalonickým*, s. 119.

⁹¹ Srov. tamtéž.

⁹² Srov. tamtéž.

⁹³ Srov. tamtéž, s. 120.

⁹⁴ Srov. tamtéž.

⁹⁵ Srov. tamtéž.

⁹⁶ Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *První list Tesalonickým*, s. 120.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ POKORNÝ, Petr – HECKEL, Ulrich. *Úvod do Nového zákona*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2013, s. 221.

⁹⁹ ? Srov. POKORNÝ, Petr – HECKEL, Ulrich. *Úvod do Nového zákona*, s. 221.

V závěrečném verši 18 vzhledem k důležitosti této otázky vyzývá Tesaloničany, aby se navzájem jeho slovy, tedy úvahami o osudu zemřelých potěšovali.¹⁰⁰ Pavlův předpoklad je tedy, že se tato otázka nevyřeší v krátké době, ale že povede k dlouhodobějším úvahám a promýšlení a Tesaloničané by se měli touto nadějí posilovat a těšit.¹⁰¹

Pavlova slova povzbuzení a útěchy významně promlouvají i ke křesťanům v současné době, protože právě v dnešním silně sekularizovaném světě, úzkosti a obavy mnoha z nich, vyplývají právě ze slabosti jejich naděje.

¹⁰⁰ Srov. tamtéž.

¹⁰¹ Srov. RYŠKOVÁ, Mireia, *První list Tesalonickým*, s. 121.

3. kapitola

První list Korintským

První list Korintským je jedním z Pavlových nejdelších (druhý nejdelší po Ř) listů, přičemž není zpochybňováno, že jde o jeho autentický dopis.¹⁰² „Autenticita listu je nepopíratelná, pochází od Pavla.“¹⁰³ V 16. kap., 8. verši Pavel píše: „V Efezu zůstanu až do Letnic.“, tato informace nám tedy udává místo, odkud Pavel svůj dopis Korint'ánům psal a taktéž můžeme usuzovat, že to mohlo být někdy na jaře. Mohlo to být jaro roku 55, neboť se Pavel v Efezu zdržoval během své třetí misijní cesty asi po 3 roky, mezi r. 52 a 55 a v 16,5 píše, že půjde přes Makedonii do Korintu.¹⁰⁴ Pavlova zmínka o velikonočním beránkovi a o slavení Velikonoc v 5,7–8 ukazuje na období kolem Velikonoc. „Rozumně se dá počítat s tím, že 1. list Korintským byl napsán asi v roce 55 po Kr.“¹⁰⁵ 1. list Korintským byl napsán z Efezu, mezi lety 52–55 uvádí Ryšková.¹⁰⁶ Podle 5,9 Pavel psal do Korintu již předtím. Tento list apoštol sepsal pravděpodobně během druhé poloviny jeho pobytu v Efezu, avšak před rokem 55.¹⁰⁷ Pavel přišel do Efezu asi v roce 53 a strávil zde více než dva roky (asi 53–55 po Kr.), to byla tzv. třetí misijní cesta (Sk. 18,23 – 19,20).¹⁰⁸ Kolem roku 54 po Kr. zde pravděpodobně vznikl ztracený *první dopis* (1K 5,9) a následně náš 1. list Korintským.¹⁰⁹ Zde se tedy Pokorný přiklání k datování sepsání 1K před rok 55, tedy do r. 54. Např. 5,1–13 a 6,12–20 může budít zdání určitých tematických zdvojení a jiné části zase, že byly psány za různých okolností, od 19. stol. se proto objevily teorie o kompozici více původně samostatných Pavlových listů, ale žádná z těchto teorií nedosáhla obecného uznání.¹¹⁰

Pavel v Korintu založil početnou církevní obec v letech 50/51 na své druhé misijní cestě a pobýval zde rok a půl.¹¹¹ Křesťanská obec v Korintu se mohla sestávat ze stovky

¹⁰² TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským. Český ekumenický komentář k Novému zákonu. Svazek 7.* Praha: Centrum biblických studií AVČR a UK, Česká biblická společnost, 2019.

¹⁰³ POKORNÝ, Petr – HECKEL, Ulrich. *Úvod do Nového zákona*, s. 263.

¹⁰⁴ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korint'ánům*, s. 12.

¹⁰⁵ TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 18.

¹⁰⁶ Srov. RYŠKOVÁ, Mireia. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 321.

¹⁰⁷ POKORNÝ, Petr – HECKEL, Ulrich. *Úvod do Nového zákona*, 264.

¹⁰⁸ Srov. tamtéž, s. 209.

¹⁰⁹ Srov. tamtéž.

¹¹⁰ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 15.

¹¹¹ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korint'ánům*, s. 10.

až dvou stovek členů, a to převážně z křesťanů z pohanství; křesťané ze židovství byli v menšině.¹¹²

Rozdílnost v náboženské minulosti v sociálních vrstvách vedla k napětím a konfliktům, což vedlo po Pavlově odchodu k vážným potížím a sporům.¹¹³ „Docházelo k teologickým konfrontacím až po popírání vzkříšení mrtvých, Pavel se tedy cítí z mnoha důvodů nucen zasáhnout do obce listem a udělat pořádek.“¹¹⁴ A právě na Pavlův výklad o vzkříšení mrtvých se v následujících řádcích zaměříme.

3.1 Poučení o vzkříšení 15,1–58

Apoštol Pavel se v patnácté kapitole věnuje otázce vzkříšení mrtvých. Jedná se o otázku, která má nejvíce teoretický charakter ze všech problémů, které křesťané v Korintu řeší.¹¹⁵ Je to velké téma, které apoštol Pavel otevírá v závěru svého listu a jehož důvodem bylo, že někteří z křesťanů v korintské obci říkali, že *není zmrtvýchvstání* (srov. 1K 15,12) a tímto tvrzením zpochybňují samé jádro a podstatu křesťanské víry.¹¹⁶ Popírání vzkříšení mohlo být vyústěním představ řeckého myšlení, které neuznávalo tělesné vzkříšení mrtvých, přičemž vyznávalo pouze nesmrtelnost duše.¹¹⁷ Pavel v 15. kapitole přesvědčuje argumenty pochybující křesťany v korintské obci o vzkříšení mrtvých, silně zdůrazňuje „tělesnost vzkříšení“, přičemž nenabádá, aby ti, kteří vzkříšení popírají, byli vyloučeni z obce, ale naopak k nim promlouvá a snaží se je přesvědčit argumenty.¹¹⁸ Pavla v tomto problému pravděpodobně informovali zástupci korintských křesťanů Štěpán, Fortunát a Achaikos, kteří jsou zmiňováni v 16,17.

Pavel vysvětluje otázku vzkříšení velmi podrobně, ve verších 1–11 vychází ze svědectví o vzkříšení Ježíše Krista, ve verších 12–34 uvádí jeho souvislost se vzkříšením věřících a dále ve verších 34–58 vysvětluje realitu vzkříšeného těla.¹¹⁹

¹¹² ?Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'ánům, s. 11.

¹¹³ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'ánům, s. 11.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 11.

¹¹⁵ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korint'ským*, s. 189.

¹¹⁶ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'ánům, s. 134.

¹¹⁷ Srov. tamtéž.

¹¹⁸ Srov. tamtéž.

¹¹⁹ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korint'ským*, s. 189.

3.2 Kristovo vzkříšení 15,1–11

¹Chci Vám připomenout, bratří, evangelium, které jsem Vám zvěstoval, které jste přijali, které je základem, na němž stojíte, ²a skrze něž docházíte spásy, držíte-li se ho tak, jak sem vám je zvěstoval – vždyť jste přece neuvěřili nadarmo.

³Odevzdal jsem vám především, co jsem sám přijal, že Kristus zemřel za naše hříchy podle Písem ⁴a byl pohřben; byl vzkříšen třetího dne podle Písem, ⁵ukázal se Petrovi, potom Dvanácti. ⁶Poté se ukázal více než pěti stům bratří najednou; většina z nich je posud na živu, někteří však již zesnuli. ⁷Pak se ukázal Jakobovi, potom všem apoštolům. ⁸Naposledy ze všech se jako nedochůdčeti ukázal i mně. ⁹Vždyť já jsem nejmenší z apoštolů a nejsem ani hoden jména apoštol, protože jsem pronásledoval církev boží. ¹⁰Milostí Boží jsem to, co jsem, a milost, kterou mi prokázal, nebyla nadarmo; více než oni všichni jsem se napracoval – nikoli já, nýbrž milost Boží, která byla se mnou. ¹¹Ať už tedy já, nebo oni – tak zvěstujeme a tak jste uvěřili.

3.2.1 Verše 1–2

Apoštol Pavel na úvod svého výkladu o vzkříšení připomíná korintským křesťanům samotné evangelium, které jim předal a jistě taktéž vyložil za svého působení v Korintu.¹²⁰ Korintští křesťané toto evangelium přijali a toto evangelium se má stát jejich oporou a jistotou v životě a také nadějí na spasení. Pavel zdůrazňuje, aby je vnímali, drželi se jej v jeho úplnosti, přesně tak jak jim ho osobně vyložil při svém pobytu v Korintu. Pavel si uvědomuje, že se mohli křesťané v Korintu v některých aspektech odklonit od jím zvěstovaného evangelia, nemuseli vše úplně pochopit a mohli se také nechat ovlivnit nesprávnými názory jiných, ať už pohanů, nebo příslušníků jiných náboženství. Jistě každý navíc nese určitou zátěž své minulosti, svých specifických zkušeností, ať už náboženských, nebo prostě ryze praktických životních zkušeností, které člověka ovlivňují a utvářejí celý život. Pokud by křesťané nepřijali evangelium jako celek v jeho úplnosti, uvěřili by nadarmo, zbytečně, a to by byla škoda. Je třeba důsledně a pozorně naslouchat zvěstovanému evangeliu, promýšlet jeho význam a smysl, řídit se jím v každodenním životě a posilovat se navzájem ve víře a v naději na dosažení spásy skrze Ježíše Krista a právě skrze evangelium. Apoštol

¹²⁰ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 190.

Pavel ukazuje už slavnostním úvodem, jakou váhu přikládá tomu, co následuje, klade velký důraz na doslovnost toho, co jim říkal a vysvětloval, na úplnost evangelia k jeho přijetí a dosažení tak jejich spásy.¹²¹

Tyto úvodní dva verše nám tedy říkají, že křesťané v Korintu přijali evangelium, které jim zvěstoval apoštol Pavel za svého prvního pobytu v Korintu, a tím dostali šanci získat pevnou oporu pro svůj život, zakusili, že je to slovo, které zachraňuje; nyní se ale zdá, že přijetí evangelia v jeho plnosti je u nich ohroženo, zdá se dokonce, že se od něho vnitřně vzdálili a jeví se dokonce jako možné, že přišli k víře nadarmo (doslovný řecký text).¹²² „První působení apoštola Pavla v Korintu spadalo s největší pravděpodobností do let 51 až 52 po Kr. Pokud jde o délku trvání tohoto Pavlova pobytu v Korintu, máme konkrétní údaj ve Sk 18,11, kde se hovoří o jednom a půl roku.¹²³

3.2.2 Verše 3–5

Pavel hned na začátku těchto veršů předesílá a vyzdvihuje, že to, co korintským křesťanům za svého kázání v Korintu sdělil, neboli předal, také on sám předtím přijal, není to sdělení, které by on sám zformuloval (srov. 11,23).¹²⁴ Pavel tedy ve verši 3a označuje to, co následně píše, za součást tradice¹²⁵, kterou on předává křesťanům, nepochází tedy od něho samotného; on ji přijal.¹²⁶ Tento text byl v posledních desetiletích zkoumán velice intenzivně, „přičemž se ukázalo, že se jedná o velmi starou a pevně formulovanou součást tradice, kterou Pavel poznal v antiochijské obci; snad sahá dokonce až do jeruzalémské prvotní obce.“¹²⁷

Tyto verše jsou vlastně nejstarším nám známým křesťanským vyznáním víry, které vyjadřuje čtyři základní výpovědi o Kristu.¹²⁸

1. Kristus zemřel za naše hříchy, podle Písma,
2. a byl pohřben
3. a třetího dne byl vzkříšen podle Písma,
4. a zjevil se Kéfovi, potom Dvanácti.

¹²¹ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korint'ánům*, s. 134.

¹²² Srov. tamtéž, s. 135.

¹²³ TICHÝ, Ladislav. *První list Korint'ským*, s. 14.

¹²⁴ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korint'ským*, s. 190.

¹²⁵ Tradere – lat. Předávat.

¹²⁶ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korint'ánům*, s. 135.

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ Srov. tamtéž.

Slovo Kristus na tomto místě není ve významu vlastního jména, ale je užito ve smyslu mesiášského titulu, jak je to vyjádřeno odkazem na Písmo.¹²⁹

Tento text vyznání víry se používal křesťany již poměrně brzy po Ježíšově ukřižování a právě z tohoto starého textu se vyvinula vyznání víry, která užíváme v dnešní době.¹³⁰ První výpověď o Kristu je tedy, že zemřel. Kristova smrt, kvalifikovaná jako smrt Mesiáše, je smrtí za nás lidi, za naše hříchy, přičemž tato Kristova vykupitelská smrt se stala podle Písma, tedy Starého zákona, kde můžeme číst o tomto Božím plánu v Iz 53.¹³¹

Myšlenka zástupné oběti za hříchy druhých jistě vychází ze samotných Ježíšových slov „za nás“ v tradici poslední večeře Páně (viz 1K 11,24).¹³² Odkaz na Písmo (v řeckém textu je užito mn. č.) se viditelně vztahuje na Píseň o Božím služebníkovi Iz 53,4–12, pouze na tomto místě mluví Starý zákon o smrti za druhé.¹³³

V Novém zákoně se často odkazuje na naplnění Písem právě ve spojitosti s Ježíšovou smrtí, což se jeví jako způsob, jakým se křesťanská obec vyrovnává s nesmyslnou Ježíšovou smrtí; raná církev hledá smysl Ježíšovy smrti, jeho poslání a údělu.¹³⁴ S odkazem na Starý zákon je Ježíšova smrt chápána jako Boží vůle a Boží plán.¹³⁵

Další výpovědí o Kristu je, že byl pohřben. Pohřeb potvrzuje nebo spíše podtrhuje skutečnost Ježíšovy smrti, ukazuje, že vytrpěl smrt jako všichni lidé, u kterých se hrob jeví jako definitivní konec.¹³⁶ Ježíšovo uložení do hrobu není zmíněno. Jde o vyznání: byl-li pohřben, musel existovat hrob.

„Kristovou smrtí, pohřbem a hrobem jeho životní cesta však nekončí, protože byl vzkříšen.“¹³⁷ „Vzkříšen“, tvar slovesa v trpném rodě vyjadřuje jednání Boha, tedy toho, který křísí a dává život, překonává moc smrti a temnotu hrobu.¹³⁸ Užité slovesný tvar je perfektum, tedy slovesný čas vyjadřující děj již proběhlý, jehož výsledek přetrvává v přítomnosti, Kristovo vzkříšení tedy trvá i v přítomnosti.¹³⁹ „Vzkříšení Ježíše Krista

¹²⁹ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'ánům, s. 135.

¹³⁰ Srov. tamtéž.

¹³¹ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korint'ským*, s. 191.

¹³² Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'ánům, s. 135.

¹³³ Srov. tamtéž.

¹³⁴ Srov. tamtéž, s. 136.

¹³⁵ Srov. tamtéž.

¹³⁶ Srov. tamtéž.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'ánům, s. 136.

¹³⁹ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korint'ským*, s. 191.

neznamená jeho návrat do pozemského života v časoprostoru, ale jeho přijetí do Boží transcendence a věčnosti, které už neznají čas.“¹⁴⁰

Kristovo vzkříšení se mělo udát podle citovaných veršů třetího dne, s opětovným podtržením, že se tak mělo stát podle Písem, tzn. Starého zákona. Může to být nalezení prázdného hrobu třetího dne, což je nepravděpodobné, protože prázdný hrob nefiguruje ani ve staré věroučné formulaci ani v další argumentaci apoštola Pavla.¹⁴¹ Nebo by mohlo jít o první zjevení Vzkříšeného, pokud se umístí do Jeruzaléma.¹⁴² Nejpravděpodobnější je, že tento časový údaj vychází ze Starého zákona, jak je i na něj odkazováno, a to konkrétně na Oz 6,2: „Po dvou dnech nám vrátí život, třetího dne nám dá povstat a my před ním budeme žít.“¹⁴³ Také Židé vztahovali Oz 6,2 na vzkříšení mrtvých.¹⁴⁴ „K. Lehmann tento výklad modifikoval: ‚třetí den je ve Starém zákoně a židovství často dobou Božího zásahu ve prospěch Izraele nebo spravedlivého (Gn 22,4; Ex 19,11.16; 2Kráľ 20,5.8; Est 5,1; Oz 6,2n; Jan 2,1)‘. Při této interpretaci dává smysl i dodatek, podle Písma.“¹⁴⁵

Tichý vidí prvotní původ časového údaje *třetího dne* (viz také Mt 16,21; 17,23; 20,19; L 9,22 a srov. Mk 8,31; 9,31; 10,34) ve vyznání o Kristově vzkříšení spíše ve skutečnosti nalezení prázdného hrobu třetího dne po Ježíšově ukřižování, které je líčeno v evangeliích (viz Mk 16; Mt 28; L 24; J 20).¹⁴⁶ Svědectví Písma, tedy Starého zákona se podle Tichého v první řadě týká skutečnosti Kristova vzkříšení a s ním spojeného časového určení *třetího dne* až druhotně.

Já bych se klonil spíše k názoru Ortekempera, který odkazuje především na naplnění Starého zákona, ostatně tak jako Ježíš sám (viz L 24,44–47). Taktéž apoštol Pavel prázdný hrob dále neuvádí jako argument.

Čtvrtá událost, která je uvedena v tomto starém vyznání víry, je zjevení se Ježíše Petrovi a apoštolům. Neargumentuje prázdným hrobem, ale zjeveními se vzkříšeného Ježíše. Petr, který je jmenován samostatně na prvním místě, je v původním textu uveden svým aramejským jménem Kéfas, tak jej taktéž obvykle jmenuje sám Pavel.¹⁴⁷ Ježíš se po Petrovi ukázal Dvanácti (srov. Mt 28,16–17; Mk 16,14; L 24,36; J 20,19), přičemž číslo dvanáct je míněno jako „titulární označení skupiny“, vybranou Ježíšem (viz Mk

¹⁴⁰ ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'ánům, s. 136.

¹⁴¹ Srov. tamtéž.

¹⁴² Srov. tamtéž.

¹⁴³ Srov. tamtéž.

¹⁴⁴ Srov. tamtéž.

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korint'ským*, s. 192.

¹⁴⁷ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korint'ským*, s. 193.

3,14), jedná se o pevné označení skupiny, bez ohledu na přesný počet členů v dané situaci.¹⁴⁸ Nebere se tedy v úvahu, že chybí Jidáš, i když na některých místech je uvedeno „jedenáct“ (viz Mt 28,16; Mk 16,14; L 9,33).

Kristus „se ukázal“, „zjevil se“, „byl viděn“ neboli „Bůh jej učinil viditelným“, řecké slovo tohoto významu se v řeckém SZ užívá pro zjevení Boha, vystupujícího ze své skrytosti (Gn 12,7; 17,1; 26,2.24; 35,9).¹⁴⁹ Hospodin – Bůh se „ukázal Abramovi“, Hospodin se „ukázal Izákovi“, „i ukázal se Bůh znovu Jákobovi“, tyto příklady ze Starého zákona dokládají časté užívání tohoto slova pro „vstup“ Boha do našeho pozemského světa. S takovýmto zjevením je často spojeno povolání nebo oslovení člověka ke službě, Vzkříšený oslovuje, povolává a posílá, příkladem jsou příběhy o zjevení v evangeliích.¹⁵⁰ „Ve vzkříšeném Ježíšovi se svědkové setkávají s transcendentní skutečností Boží.“¹⁵¹ Tato skutečnost, popsat nepopsatelné, bude pochopitelně způsobovat velké potíže pro vyjádření pozdějších příběhů o zjevení v evangeliích odpovídajícími slovy a obrazy.¹⁵²

3.2.3 Verš 6

V dalším verši Pavel píše svým adresátům do Korinta o dalším zjevení resp. ukázání se Krista více než pěti stům bratřím najednou, zmiňuje tedy další svědectví, o které může skutečnost Ježíšova zmrtvýchvstání opřít, přičemž čerpá ze staré tradice.¹⁵³ *Bratry* Pavel pravděpodobně myslí ty, kteří uvěřili v Krista a ve kterých musíme vidět nejen muže, ale i ženy.¹⁵⁴ Z apoštolských slov není zřejmé, kde k tomuto masovému setkání se vzkříšeným Kristem došlo, mohlo to být třeba na nějakém volném prostranství v Galileji, mohli to být účastníci svědeckého kázání některého z apoštolů.¹⁵⁵ Připojenou poznámkou o tom, že většina z těchto svědků ještě žije, chce sdělit, že je stále možné s nimi mluvit a zeptat se jich na jejich zkušenost se zjevením Krista.¹⁵⁶ A Pavel tím také dává najevo, že mnoho z nich také poznal.¹⁵⁷ „Není bez důvodu, když výslovně říká, že

¹⁴⁸ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 193.

¹⁴⁹ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korint'anům*, s. 137.

¹⁵⁰ Srov. tamtéž.

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² Srov. tamtéž.

¹⁵³ Srov. tamtéž.

¹⁵⁴ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 194.

¹⁵⁵ Srov. tamtéž.

¹⁵⁶ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korint'anům*, s. 137.

¹⁵⁷ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 194.

někteří z nich už zesnuli; korintští odpůrci vzkříšení se nad tím mají zamyslet: že by ti, kdo směli zažít zjevení Vzkříšeného, zůstali sami trvale ve smrti?“¹⁵⁸

3.2.4 Verš 7

V sedmém verši Pavel uvádí samostatně Jakuba, kterému se Ježíš ukázal. Pravděpodobně se jedná o stejného Jakuba, kterého Pavel v Ga 1,19 označil „bratr Páně“ (viz také Ga 2,9.15).¹⁵⁹ Jakub, bratr Páně, uvěřil až po zjevení Krista a později se stal – až do své smrti r. 62 po Kr. – prvním mužem jeruzalémské prvotní obce.¹⁶⁰ Právě to, že se Jakub osobně setkal se vzkříšeným Kristem, je pravděpodobně důvodem, proč jej Pavel uvádí samostatně.¹⁶¹ „Všemi apoštoly“ musí být míněni jiní apoštolové, než je míněno ve v. 5 pod označením „Dvanáct“. Oba výrazy evokují rozdílné významy. „Dvanáct je ustálený termín pro dvanáct apoštolů, které si Ježíš původně vybral jako první apoštoly k jeho následování a kteří byli přítomni při „poslední večeři“. „Všemi apoštoly jsou nepochybně míněni hlasatelé křesťanské víry vůbec, tedy všichni apoštolové jsou další učedníci, následovatelé Ježíše a hlasatelé křesťanské víry mimo okruh „Dvanácti“, „těch“, kteří se účastnili „poslední večeře Páně“. Vyjádřením „ostatní apoštolové“ v 9,5 jistě Pavel také nemyslel skupinu „Dvanácti“. Pavel pravděpodobně má dalšími apoštoly na mysli další křesťany ze židovství, kteří své poslání k hlásání evangelia odvozovali ze zjevení vzkříšeného Krista.¹⁶²

3.2.5 Verše 8–10

Ke všem zmiňovaným, kterým se Kristus po svém vzkříšení ukázal, přidává Pavel i sebe. O zjevení Krista u Damašku, kdy se Ježíš ukázal Pavlovi, apoštol říká, že bylo poslední ze všech; rozdílně o tom ale vypovídá Lukáš, který posledním zjevením vzkříšeného Krista označuje Ježíšovo nanebevstoupení Sk 1,9.¹⁶³

Za zmínku stojí, že Lukáš Pavla mezi apoštoly nepočítá, místo Jidáše byl k jedenácti apoštolům připojen Matěj, který na rozdíl od Pavla splňoval podmínky pro zaujetí místa apoštola, tedy ve smyslu apoštola ve skupině „Dvanácti“ (viz Sk 1,21–26). Tím je také původní skupina „Dvanácti“ doplněna do úplného reálnému odpovídajícímu počtu.

¹⁵⁸ ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'anům, s. 137.

¹⁵⁹ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korint'ským*, s. 194.

¹⁶⁰ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'anům, s. 138.

¹⁶¹ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korint'ským*, s. 194.

¹⁶² Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'anům, s. 138.

¹⁶³ Srov. tamtéž.

Výrazem „nedochůdče“ mohli Pavla častovat jeho teologičtí protivníci, ale je také možné, že apoštol právě s ohledem na svou předkřesťanskou minulost označuje tímto výrazem sám sebe.¹⁶⁴ Nechoďčetem mohl být taktéž Pavel nazýván, kvůli jeho dodatečnému připojení k apoštolům, nicméně Pavel se „nedochůdčetem“ nazývá sám a dále se označuje za „nejmenšího z apoštolů“, svoji sebekritiku dále stupňuje tím, že ani není „hoden jména apoštol“ s tím, že důvodem je právě to, že pronásledoval prvotní církev, což si plně uvědomuje a přiznává.¹⁶⁵ Jeho vyjádření o tom, jak byl oddán židovství, a jak pronásledoval církev Boží, čteme v Ga 1,13. Pavel se tedy hlásí ke své minulosti a přijímá za ní zodpovědnost. Také v 9,1 Pavel píše, že je apoštolem právě proto, že viděl Ježíše vzkříšeného.

Pavel poukazuje na Boží milost, kdy právě díky ní se stal apoštolem, Boží milost zúročil, nechal působit a vděčí jí, za to, co je.¹⁶⁶ Právě skrze Krista přijal milost apoštolského poslání a cítí se být povolán Boží milostí, aby radostnou zvěst o Kristu zvěstoval všem národům (srov. Ř 1,5; Gal 1,15n). Boží milost je silnější než jakákoliv lidská zloba a zášť a Pavel dosvědčuje její sílu sám na sobě; Boží milost dokáže svojí silou proměnit člověka.¹⁶⁷ „Pavel chválí nezaslouženou Boží milost, která z něj učinila někoho jiného – apoštola (srov. 1,1; Ř 1,5; Gal 1,15n).“¹⁶⁸ A právě díky Boží milosti, která jej doprovázela a byla s ním, měl Pavel dostatek sil pro šíření Kristova evangelia. Klade důraz na skutečnost, že celkově *pracoval* (doslova: „namáhal se“) více než všichni ostatní.¹⁶⁹ Nejde však o jeho vychloubání, ale o objektivní realitu, o čemž svědčí Pavlovo vyjádření o zásadním významu Boží milosti.¹⁷⁰ Právě Boží milost proměnila Pavla z pronásledovatele církve Boží v apoštola, jenž za velkých obtíží, odříkání až utrpení a ohrožení života procestoval polovinu tehdejšího známého světa, aby zvěstoval evangelium o Ježíši Kristu.¹⁷¹ Ve verši 10 slovo *pracovat* má v řečtině význam *lopotit se*.¹⁷² Tento Pavlův obětavý a lopotný život pro šíření zprávy o Ježíši Kristu svědčí o jeho pevné víře a nezdolném odhodlání, aby křesťanskou víru *zvěstoval všem národům*, právě tak jak si to Ježíš přál a dal tento úkol svým apoštolům. Vidíme zde sílu působení

¹⁶⁴ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'anům, s. 138.

¹⁶⁵ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korint'ským*, s. 195.

¹⁶⁶ Srov. tamtéž.

¹⁶⁷ Srov. tamtéž.

¹⁶⁸ ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'anům, s. 138.

¹⁶⁹ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korint'ským*, s. 195.

¹⁷⁰ Srov. tamtéž.

¹⁷¹ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'anům, s. 138.

¹⁷² Srov. tamtéž.

Boží milosti, která z takového zarytého odpůrce a pronásledovatele křesťanství, jakým byl Pavel, učinila jeho největšího zastávce a šířitele v tehdejší světě.

Pavel vyjadřoval působení Boží milosti v Ježíši Kristu různými způsoby: šalom, usmíření, nová smlouva, nové stvoření, společenství s Kristem a Duchem svatým, připodobnění Kristu, Boží synovství, jedinec nebo církev jako chrám Ducha svatého.¹⁷³ Pouze Boží milostí je člověk, právě tak jako apoštol Pavel, niterně osloven Božím slovem a naplněn Božím Duchem.¹⁷⁴ Člověk je tak schopen Bohem darovanou milost ve víře přijmout a v naději a lásce uplatňovat v životě, právě tak jak o tom hovoří apoštol Pavel.¹⁷⁵ Kristus za naši spásu a vykoupení našich hříchů prolil svou vlastní krev, svou poslušností až k smrti na kříži (Fp 2,8) se za nás obětoval a umožnil přijetí Boha člověkem, člověk se tak stal schopný přijmout Boží spásnou milost.¹⁷⁶ Ospravedlnění nejsme legalistickým dodržováním Zákona, nýbrž vírou, která je darem milosti.¹⁷⁷

3.2.6 Verš 11

Ve verši 11 Pavel upozorňuje, že stejné vyznání víry v Krista ukřižovaného a vzkříšeného hlásá nejen on, ale také další hlasatelé evangelia, které blíže neoznačuje, ale mluví o nich také jen obecně již v předcházejícím verši.¹⁷⁸ Mohli bychom předpokládat, že Pavel myslel na Petra a Apolla, ke kterým se někteří korintští křesťané hlásili (srov. 1,12).¹⁷⁹ Pavel se nad tyto další hlasatele křesťanské víry nijak nepovyšuje, považuje je za rovnocenné: *tak zvěstujeme*. A jimi zvěstovanou víru Korint'ané přijali, ať už evangelium slyšeli přímo od Pavla nebo od jiných křesťanských misionářů.¹⁸⁰

3.3 Vzkříšený Kristus a zmrtvýchvstání věřících 15,12–34.

¹²Když se tedy zvěstuje o Kristu, že byl vzkříšen, jak mohou někteří mezi vámi říkat, že není zmrtvýchvstání? ¹³Není-li zmrtvýchvstání, pak nebyl vzkříšen ani Kristus. ¹⁴A jestliže Kristus nebyl vzkříšen, pak je naše zvěst klamná, a klamná je i vaše víra, ¹⁵a my jsme odhaleni jako lživý svědkové o Bohu: Dosvědčili jsme, že

¹⁷³ Srov. MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. 7. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 799.

¹⁷⁴ Srov. tamtéž.

¹⁷⁵ Srov. tamtéž.

¹⁷⁶ Srov. tamtéž, s. 800.

¹⁷⁷ Srov. tamtéž.

¹⁷⁸ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 195.

¹⁷⁹ Srov. tamtéž.

¹⁸⁰ Srov. tamtéž.

Bůh vzkřísil Krista, ale on jej nevzkřísil, není-li, vzkříšení z mrtvých. ¹⁶Neboť není-li vzkříšení z mrtvých, nebyl vzkříšen ani Kristus. ¹⁷Nebyl-li však Kristus vzkříšen, je vaše víra marná, ještě jste ve svých hříších, ¹⁸ a jsou ztraceni i ti, kteří zesnuli v Kristu. ¹⁹ Máme-li naději v Kristu jen pro tento život, jsme nejubožejší ze všech lidí!

²⁰Avšak Kristus byl vzkříšen jako první z těch, kdo zesnuli. ²¹A jako vešla do světa smrt skrze člověka, tak i zmrtvýchvstání: ²²jako v Adamovi všichni umírají, tak v Kristu všichni dojdou života. ²³ Každý v daném pořadí: první vstal Kristus, potom při Kristově příchodu vstanou ti, kdo jsou jeho. ²⁴Tu nastane konec, až Kristus zruší vládu všech mocností a sil a odevzdá království Bohu a Otci. ²⁵Musí totiž kralovat, „dokud Bůh nepodmaní všechny nepřátele pod jeho nohy“. ²⁶Jako poslední nepřítel bude přemožena smrt, ²⁷vždyť, pod nohy jeho podřídil všecko. Je-li řečeno, že je mu podřízené všecko, je jasné, že s výjimkou toho, kdo mu všecko podřídil.

²⁸Až mu bude podřízeno všecko, pak i sám Syn se podřídí tomu, kdo mu všecko podřídil, a tak bude Bůh všecko ve všem.

²⁹Jaký by jinak mělo smysl to, že se někteří dávají křtít za mrtvé? Jestliže mrtví vůbec nevstanou, proč se za ně dávají křtít? ³⁰A proč i my se v každou hodinu vydáváme v nebezpečí? ³¹Den ze dne hledím smrti do tváře – ujišťuji vás o tom, bratří, při všem, co pro mne znamenáte, v Kristu Ježíši, našem Pánu! ³²Jestliže jsem v Efezu podstoupil zápas se šelmami jen z lidských pohnutek, co mi to prospěje? Jestliže mrtví nevstanou, pak jezme a pijme, neboť zítra zemřeme. ³³Neklamte se; špatná společnost kazí dobré mravy. ³⁴Vystřízlivějte, jak se sluší, a nehřešte. Někteří nemají ani ponětí o Bohu. Říkám to k vašemu zahanbení!

3.3.1 Verš 12

Základní jádro křesťanské víry, které se zvěstuje, je, že Ježíš Kristus byl vzkříšen z mrtvých.¹⁸¹ Pavel hovoří o těch, kteří sice tomuto základnímu jádru křesťanské víry uvěřili, ale nevěří už a odmítají zmrtvýchvstání věřících.¹⁸² „Když Pavel hovoří o *některých*, myslí tím jistě jen část korintských křesťanů.“¹⁸³ Tito křesťané mohli např. věřit pouze v nesmrtelnost duše, nebo byli přesvědčeni, že pro ně už zmrtvýchvstání

¹⁸¹ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 197.

¹⁸² Srov. tamtéž.

¹⁸³ Tamtéž.

nastalo (srov. 2 Tm 2,18).¹⁸⁴ Tichý uvádí: „Nejspíše je zde možné vidět vliv pohanské filosofie, která vůbec nepočítala se vzkříšením těla (srov. Sk 17,32).“¹⁸⁵ Joseph Fitzmyer uvádí, že popírání zmrtvýchvstání mělo v Korintu pravděpodobně řecko-římské pozadí.¹⁸⁶

Dochází zde k jistému střetu dvou kultur, židovské a řecko-římské. Pavel má svůj náboženský původ v židovské farizejské tradici a je pro něj samozřejmé, že Ježíšovo vzkříšení z mrtvých je spojeno s všeobecným vzkříšením mrtvých věřících.¹⁸⁷ Pro křesťany z Korintu, přístavního města, ve kterém se vyskytovaly rozmanité náboženské ideje, kde byl významný vliv řecké kultury a představ o smrti v řeckém pojetí, které se od těch křesťanských značně lišily, nebylo tedy samozřejmé přijmout za své také víru ve zmrtvýchvstání věřících lidí.¹⁸⁸ Pavlova věta položena ve formě otázky má zdůraznit nemožnost a nesmyslnost popírání Kristova vzkříšení, některými věřícími křesťany v Korintu.¹⁸⁹ Vždyť ti, kteří zpochybňují Kristovo vzkříšení, zároveň zpochybňují samotnou víru, odmítnutí Kristova vzkříšení by vedlo k odpadnutí od víry.¹⁹⁰

3.3.2 Verše 13–15

Apoštol Pavel vysvětluje korintským křesťanům význam Ježíšova zmrtvýchvstání a s ním souvisejícího zmrtvýchvstání křesťanů. Pavel se snaží osvětlit vnitřní spojitost obou věroučných vyznání, v které křesťané věří; Pavlovi je jasné a potvrzuje to taktéž svými slovy, že jedno bez druhého nemůže existovat.¹⁹¹ Jedno zcela závisí na druhém a obě skutečnosti jsou navzájem provázané, ale jestliže Kristus nebyl vzkříšen, potom taktéž kázání o Kristově vzkříšení je bezcenné a vytrácí se i víra.¹⁹² Pavel dále uvádí, že jeho hlásání, misijní činnost i působení dalších hlasatelů evangelia by bylo hlásání lživého svědectví o samotném Bohu, pokud by nebyl Kristus vzkříšen a ve spojitosti s Kristovým vzkříšením nebyli vzkříšeni i mrtví.¹⁹³ Pavel uvádí důsledky, kdyby byla pravda to, že vzkříšení není. Zvěstování hlasatelů evangelia, tedy i Pavla, by bylo prázdné, bezobsažné a klamné, víra křesťanské obce by byla nesmyslná, byla by

¹⁸⁴ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 197.

¹⁸⁵ Srov. tamtéž.

¹⁸⁶ Srov. tamtéž.

¹⁸⁷ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korint'ánům*, s. 141.

¹⁸⁸ Srov. tamtéž.

¹⁸⁹ Srov. tamtéž, s. 140–141.

¹⁹⁰ Srov. POKORNÝ, Petr, HECKEL, Ulrich. *Úvod do Nového zákona, Přehled literatury a teologie*. Vydání první. Praha: Vyšehrad, 2013, s. 261.

¹⁹¹ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korint'ánům*, s. 142.

¹⁹² Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 198.

¹⁹³ Srov. tamtéž.

vyvrácena, byla by pouhou iluzí a sebeklamem.¹⁹⁴ „Pavel by zastával lež, ba dokonce sama víra v Boha by byla zpochybněna ve svém jádru, totiž víra v osobního Boha, který miluje člověka, je člověku na blízku a svou lásku mu neodnímá ani ve smrti; víra v Boha, který dává život mrtvým (Ř 4,17), který *vzkřísil z mrtvých Ježíše, našeho Pána* (Ř 4,24; srov. 10,9; 1Te 4,14).“¹⁹⁵

3.3.3 Verše 16–18

Pavel znovu opakuje vzájemnou souvislost mezi Kristovým vzkříšením a vzkříšením z mrtvých lidí, aby toto zdůraznil, neboť tuto spojitost a neoddělitelnost, která vyjadřuje samotnou podstatu křesťanské víry, považoval Pavel za zcela zásadní.¹⁹⁶ Apoštol opět upozorňuje na skutečnost, že kdyby Kristus nebyl vzkříšen je víra křesťanů *marná*, a to má vážné důsledky, křesťané jsou ve svých *hříších* a zrovna tak *jsou ztraceni i ti, kteří zesnuli v Kristu*.¹⁹⁷ Ježíšovo vykupitelské dílo, by nebylo uskutečněno, jak bez Ježíšovy smrti, tak bez jeho vzkříšení. Jsou to opět dvě na sobě závislé skutečnosti. Jako bez Kristova vzkříšení není vzkříšení mrtvých lidí, tak bez Kristovy smrti a jeho vzkříšení není vykoupení z hříchů úplné.¹⁹⁸

Apoštol Pavel tedy korintským křesťanům jinými slovy říká, že jestliže Ježíš nebyl vzkříšen, je po víře veta, víra je neužitečná a zbytečná.¹⁹⁹ Zůstali bychom sami s problémem viny, zůstali bychom osamoceni s problémem smrti; neexistoval by žádný nový tvůrčí počátek z obnovující milostí Boží; neexistoval by žádný nový tvůrčí počátek v Božím vzkříšení.²⁰⁰

3.3.4 Verš 19

Ve verši 19 Pavel shrnuje a vyjadřuje, co by znamenalo, kdyby Kristus nebyl vzkříšen a kdyby tím také věřící neměli naději na zmrtvýchvstání; v důsledku toho by se naděje věřících mohla upínat pouze k pozemskému životu, přičemž život s takovouto okleštěnou nadějí by byl ubohý a k politování.²⁰¹ Život v Kristu je pro křesťana spojen s odříkáním a mnohými životními těžkostmi a strastmi, a kdyby život věřících v Krista

¹⁹⁴ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'ánům, s. 142.

¹⁹⁵ Tamtéž.

¹⁹⁶ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korint'ským*, s. 198.

¹⁹⁷ Srov. tamtéž.

¹⁹⁸ Srov. tamtéž, s. 199.

¹⁹⁹ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'ánům, s. 142.

²⁰⁰ Srov. tamtéž.

²⁰¹ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korint'ským*, s. 199.

tento pozemský život nepřesahoval, pak by to byla opravdu velmi ubohá skutečnost.²⁰² Apoštol Pavel tak vyjadřuje nicotný charakter naděje, která by se vztahovala pouze na tento pozemský život.²⁰³ Jinými slovy, naděje, která by se opírala pouze o tento pozemský život, je odsouzena ke ztroskotání; ztroskotá na problému viny, ztroskotá na problému smrti.²⁰⁴

Ubohost a bídnota skutečnosti, že naděje se vztahuje pouze na pozemský život, tkví v tom, že by křesťané se svou důvěrou v Boha podléhali iluzi a klamu, a proto, že pád z výše jejich naděje by byl tím hořčejší.²⁰⁵ Křesťané, kteří mají naději v Kristu pouze v tomto životě, jsou těmi, kteří v Korintu vzkříšení popírají.²⁰⁶ Svět je vykoupen a obnoven pouze tehdy, pokud Kristus skutečně vstal z mrtvých.²⁰⁷

„Pokud nevstal, tak se nic nezměnilo: vykoupení světa neleží na ideové rovině a nespočívá v poznání, nýbrž v realitě obnovy skrze Krista. Na Ježíši Kristu se tato obnova již uskutečnila, skrze něj je přítomná v tomto světě jako otevřená brána pro člověka, který jí skrze víru, jejímž stvrzením je křest, může vstoupit do tohoto nového prostoru, nového aiónu (proto je křesťan novým stvořením), avšak jeho plná účast na tomto novém světě je zatím jen předmětem touhy a naděje.“²⁰⁸

3.3.5 Verš 20

Po ukázkách v předchozích verších, jaké hrozné eventuální důsledky by nastaly, kdyby Kristus nebyl vzkříšen a nebyla by žádná naděje, Pavel staví neotřesitelnou jistotu své víry: „Kristus však byl vzkříšen z mrtvých, a proto mají naději mrtví i my.“²⁰⁹ Kristus je „prvorozený“ z těch, kdo zesnuli.“ „Prvotiny, které se podle Ex 23,19 (srov. Lv 23,9n; Dt 26,1–11) měly přinášet Bohu, platí zástupně za celou zemi.“²¹⁰ Ježíšovo vzkříšení je tedy nadějí pro všechny věřící křesťany. V Ko 1,18 je Kristus označen jako „prvorozený z mrtvých“, představuje prvotinu vzkříšení všech zesnulých, a je tedy nadějí pro všechny křesťany na jejich vzkříšení.²¹¹

²⁰² Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 199.

²⁰³ Srov. tamtéž, s. 200.

²⁰⁴ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korint'ánům*, s. 142.

²⁰⁵ Srov. tamtéž, s. 143.

²⁰⁶ Srov. tamtéž.

²⁰⁷ Srov. RYŠKOVÁ, Mireia. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 334.

²⁰⁸ Tamtéž.

²⁰⁹ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korint'ánům*, s. 143.

²¹⁰ Tamtéž

²¹¹ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 200.

3.3.6 Verš 21 – 22

Následující verše se zaměřují k biblickým souvislostem a k dějinám spásy. Pavel nejdříve mluví o smrti, přičemž příchod smrti *skrze člověka* spojuje bezpochyby s prvním člověkem, Adamem.²¹² Skutečnost *zmrtvýchvstání*, tedy protiklad smrti, apoštol spojuje s prostřednictvím člověka, Ježíšem Kristem.²¹³ Adam a Kristus, obě postavy jsou zde postaveny vlastně proti sobě do kontrastu, s Adamem, jako prvním člověkem je spojena smrt, která přešla na všechny lidi (srov. Ř 5,12.17), a s Kristem je spojen život věčný, pro všechny lidi, kteří se rozhodnou pro Krista je otevřená možnost účasti na životě věčném.²¹⁴ Adam jako první člověk a vlastně praotec určuje osud všech lidí, on se jako první člověk dopustil hříchu, skrze nějž vešla na svět smrt. A neboť všichni lidé pocházejí z Adama, jsou všichni postiženi dědičným hříchem, a tudíž všichni bez výjimky musí zemřít; člověk je tedy smrtelná bytost a celou jeho existenci určuje smrt.²¹⁵ Adamovým protikladem je Ježíš Kristus, ti, kdo patří Kristu a žijí v Kristu, přičemž tato možnost je otevřena všem lidem, budou povoláni Bohem k životu věčnému v Božím království.²¹⁶ V Adamovi je tedy osud lidí spojen se smrtí, kdežto v Kristu je lidstvo spojeno nadějí trvalého, věčného života v Božím království.²¹⁷ Ve v. 21b je zdůrazněno Ježíšovo skutečné lidství, neboť Ježíš na kříži sdílí úděl smrtelných lidí a tím je také Ježíšovo vzkříšení nadějí pro všechny smrtelníky.²¹⁸ „Skrze jednoho člověka – Adama – přišla smrt, skrze jednoho člověka – Ježíše Krista – přijde vzkříšení z mrtvých, na němž se budou moci podílet všichni.“²¹⁹ Toto je stručné vyjádření paralely Adam – Kristus, kterou Pavel podrobně rozvinul v Ř 5,12–21. Počítat tedy s tím, že svět a tím i lidé byli vykoupení z hříchů, lze jen tehdy, pokud Kristus skutečně vstal z mrtvých, pokud nevstal, tak se nic nezměnilo: vykoupení lidí z jejich hříchů a obnova světa není ideová záležitost a není ukrytá v poznání, ale ve skutečné realitě vykoupení a obnovy skrze Ježíše Krista.²²⁰ Ježíš Kristus je cestou, po které se člověk může vydat, je otevřenou bránou pro každého člověka, který jí prostřednictvím víry, stvrzenou křtem, může vstoupit do Kristem obnoveného světa

²¹² Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 200.

²¹³ Srov. tamtéž.

²¹⁴ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 200–201.

²¹⁵ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korint'anům*, s. 143.

²¹⁶ Srov. tamtéž.

²¹⁷ Srov. tamtéž, s. 143–144.

²¹⁸ Srov. tamtéž.

²¹⁹ Tamtéž.

²²⁰ Srov. RYŠKOVÁ, Mireia. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 334.

jako nové stvoření, kterým se křtem člověk stává.²²¹ Postavy Adama a Krista jsou zde apoštolem Pavlem vnímány a popisovány jako vzájemné protiklady. Adam představuje odklon člověka od Boha, původce hříchu a příchod smrti do světa, Kristus naopak představuje spásu pro celý svět a člověku otevírá pomyslnou bránu, kterou člověk může projít a skrze víru spojenou s křtem získat nový život a podobu nového stvoření na tomto světě a život věčný ve světě novém, Kristem obnoveném, v Božím království.²²² „Ve svém pojetí zmrtvýchvstání stojí Pavel pevně na půdě židovské představy o tělesném vzkříšení z mrtvých, na půdě biblické představy o jednotě člověka coby duše a těla. Jedno bez druhého neexistuje.“²²³ To je rozdíl od řeckého platónského pojmání posmrtného života, kdy se duše osvobozuje z vězení těla a se vzkříšeným tělem se nepočítá.

3.3.7 Verš 23–24

Apoštol Pavel uvádí na tomto místě pořadí těch, kteří budou vzkříšeni. Pavel užívá řeckého výrazu „tagma“, který může mít význam slov „oddělení“ nebo „skupina“, zde se mu ale asi nejvíce přibližuje ekvivalent slova *pořadí*.²²⁴ První tedy vstal Kristus. Pro jeho postavení *prvního* je užit výraz „aparché“, který je taktéž užit ve v. 20, přičemž nejde jen o časový údaj, ale taktéž toto slovo vyjadřuje záruku vzkříšení ostatních lidí.²²⁵ V dalším pořadí následují ti, kteří patří Kristu, ti přijdou na řadu při Kristově příchodu.²²⁶ Pro vyjádření příchodu apoštol užívá substantiva „parousia“, které rovněž znamená *přítomnost*, používalo se taktéž např. k vyprávění o návštěvách panovníků.²²⁷ Pro druhý Kristův příchod byl výraz *parúzie* převzat i v moderních jazycích, u Pavla se o technický termín ještě nejedná.²²⁸ Pavel uvádí ve verši 22 dvakrát „všichni“, což by mohlo znamenat, že by se vzkříšení týkalo všech lidí. To je ale v následujícím verši omezeno pouze na ty, *kdo jsou jeho*. Ale ve verši 28 se opět Boží milost nabízí všem vyjádřením „Bůh všechno ve všem“.²²⁹ To by pro nás mělo být znamením, abychom Pavlovy výroky nechápali příliš úzce.²³⁰ „Ježíšovo vzkříšení má univerzální význam. Je

²²¹ Srov. RYŠKOVÁ, Mireia. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 334.

²²² Srov. tamtéž.

²²³ Tamtéž, s. 335.

²²⁴ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 201.

²²⁵ Srov. tamtéž, s. 200.

²²⁶ Srov. tamtéž, s. 201.

²²⁷ Srov. tamtéž.

²²⁸ Srov. tamtéž.

²²⁹ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korint'ánům*, s. 144.

²³⁰ Srov. tamtéž.

počátkem naplnění všeho.“²³¹ Ve verši 24 apoštol Pavel spojuje druhý Kristův příchod s koncem dějin, s koncem světa. S koncem světa jde ruku v ruce zrušení vlády všech mocností a sil a odevzdání království Bohu Otci, tedy jednotící osobou je Kristus. To ovšem podle Pavla neznamená, že odevzdáním kralování Bohu Otci Kristus pozbude své moci, naopak Ježíš Kristus bude mít plnou účast na vševládnoucí svrchované moci Boží.²³²

3.3.8 Verše 25–26

Pavel na tomto místě podrobněji přibližuje následující události. Pro popis Kristova kralování vychází z textu Ž 110,1b.²³³ Pavel zde už neuvádí protibožské mocnosti a síly, které uvádí ve verši 24.

Naše současná zkušenost a realita světa v dějinách i v současnosti je zásadně a zcela vzdálená od myšlenky, že by Kristus vládl ve světě od svého vzkříšení.²³⁴ Pokud budeme realitu světa spojovat s Kristem, tak je to víc spojení s křížem než jeho vládou ve světě.²³⁵ Pavel jako reakci na Kristovo utrpení a utrpení lidí na světě dává s odkazem na Ž 110,1 světu naději, že Hospodin Mesiáš, tedy Kristu, podrobí všechny nepřátele. Ve verši 26 jmenuje posledního nepřítele, kterým je smrt. Kristus svým zmrtvýchvstáním smrt přemohl, ale smrt je na světě stále přítomna a uplatňuje svou vládu.²³⁶ Při Kristově parúzii bude smrt své moci zbavena a zničena.²³⁷ „Pavel užívá stejného slovesa καταργέω jako ve verši 24 a jako předtím v 13,11, které vyjadřuje významy odložit, vyřadit, zbavit moci, zničit.“²³⁸ Tato Pavlova předpověď je už výstižně vyjádřena ve starozákonní knize Izajáš 25,8: „Panovník Hospodin provždy odstraní smrt a setře slzu z každé tváře...“ Smrt je největším odpůrcem života a posledním nepřítelem samotného Boha.²³⁹ Smrt, ačkoli má stále v naší přítomnosti hrozivou moc, bude jistě své moci zbavena, nám říká apoštol Pavel. Vždyť její moc je již v zásadě zlomena, nemá již moc nad Kristem, který byl vzkříšen z mrtvých (srov. Ř 6,9). Nic už nedokáže věřící odloučit od Boha a jeho lásky, která sestoupila na zem skrze Krista – ani smrt (srov. Ř 8,38n). Pavel věřícím Korint’anům, kteří mají

²³¹ ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint’anům, s. 144.

²³² Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korint’ským*, s. 202.

²³³ Srov. tamtéž.

²³⁴ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint’anům, s. 145.

²³⁵ Srov. tamtéž.

²³⁶ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korint’ským*, s. 202.

²³⁷ Srov. tamtéž.

²³⁸ Tamtéž.

²³⁹ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint’anům, s. 145.

pochybnosti ve vzkříšení zesnulých bratří, dává pevnou naději v budoucí vítězství nad smrtí.²⁴⁰

3.3.9 Verš 27

Pavel se na tomto místě zabývá opět tématem o podřízení. Tuto myšlenku už zmiňuje ve verši 25, kde se inspiruje v Ž 110,1b, ve kterém však Hospodin podřizuje nepřátele králi Davidovi, ve verši 25 Pavel rozvíjí myšlenku podmanění nepřátel Bohem Kristu. Král David je tedy předobrazem mesiáše – Krista jako syna Davidova. Ve verši 27 apoštol Pavel čerpá ze Ž 8,7b, ve kterém Hospodin podřizuje všechno člověku, jako páni tvorstva. Žalmista ve svém chvalozpěvu poukazuje na výjimečné postavení člověka ve stvoření a hovoří k Bohu, že člověku všechno pod nohy klade a všechno mu tedy podřizuje. Pavel zde to, co se v žalmu vztahuje na člověka, převádí na Krista, Bůh tedy všechno klade a podřizuje pod nohy Kristu.²⁴¹ Pavel klade velký důraz na předmět všecko, ze kterého vyplývá všeobecnost vlády Krista.²⁴² Pavel následně dodává, že výjimkou je Bůh, ten samozřejmě pod toto všecko být zahrnut nemůže.²⁴³ Bůh sám tedy zůstane vyňat z tohoto podrobení.²⁴⁴ V řeckém textu ve v. 25–27 není vždy jasné, zda se jako o subjektu mluví o Bohu nebo o Kristu, což se může promítnout do různých překladů Bible.²⁴⁵

3.3.10 Verš 28

Apoštol Pavel zde dále rozvíjí představu děje na konci světa, ve které je také klíčovým slovem *všecko*.²⁴⁶ „Také sám Kristus se podřídí svému otci, který mu předtím všechno podřídil.“²⁴⁷ Nyní se tedy sám Syn, jak zde Pavel Krista označuje, podvolí Bohu, aby byl Bůh skutečně všechno ve všem.²⁴⁸

Verš 28 církevní otcové považovali za problematický v době christologických sporů, neboť jej bylo možné chápat jako subordinacionismus, tedy podřízení Syna Otci.²⁴⁹ Ze samotného verše ale vyplývá, že na první pohled nejde o podřizování Krista Bohu Otci, ale že jde vlastně o působení osob Boží Trojice v dějinách spásy, a tedy i na konci časů

²⁴⁰ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'anům, s. 145.

²⁴¹ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korint'ským*, s. 203.

²⁴² Srov. tamtéž.

²⁴³ Srov. tamtéž.

²⁴⁴ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'anům, s. 145.

²⁴⁵ Srov. tamtéž.

²⁴⁶ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korint'ským*, s. 203.

²⁴⁷ Tamtéž.

²⁴⁸ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'anům, s. 145.

²⁴⁹ Srov. tamtéž.

neboli světa. Jako mezi sebou působí meziosobní vztahy Boží Trojice, tedy vztahy Boha Otce, Syna a Ducha svatého aniž by byli jeden druhému podřízeni, tak tedy na konci světa „Bůh všechno ve všem“, tak jako jsou v sobě vzájemně propojeny jednotlivé božské osoby imanentní Trojice, aniž by byla jedna druhé podřízena. „Vždy platí, že jednající božská osoba je a působí výhradně v meziosobních vztazích, které konstituují samotné bytí jednotlivých osob i celou Trojici.“²⁵⁰ Tato skutečnost tedy vylučuje jakékoliv podřizování jedné božské osoby vůči druhé. Skutečné působení osob Trojice navenek tak určitě není možno vnímat ve smyslu subordinacionismu, tedy ve smyslu podřízení Syna Otci. Je to tedy naprosto všechno zahrnující Boží vláda, kterou Pavel vyjádřil stručně slovním spojením Bůh všechno ve všem.²⁵¹ Přičemž tohoto cíle se nemůže dosáhnout lidským úsilím, ale bude to výhradně Boží čin.²⁵²

3.3.11 Verš 29

Pavlovo vyjádření křtít za mrtvé může být poněkud matoucí, protože Pavel sám tento pojem nebo lépe řečeno úkon nikde nijak nevysvětluje. Praxe křtu za mrtvé není nikde jinde v Novém zákoně zmíněna.²⁵³ Tento Pavlův výrok vyvolává řadu otázek a v dějinách exegeze vedl k mnoha výkladům. Úvahy, které slovesu křtít a přídavnému jménu mrtví nedávají jejich vlastní smysl, nejsou příliš přesvědčivé, je tedy třeba brát tato slova v jejich původním významu a spojit je tak s praxí svátosti křtu.²⁵⁴ Jako nejpravděpodobnější varianta výše zmíněného křtu se jeví zástupný (vikariátní) křest, který se opakuje pro ty, kteří zemřeli nepokřtěni.²⁵⁵

Slovy „křtít za mrtvé“ se zřejmě míní druhý křest křesťanů, kteří se dávali podruhé pokřtít zástupně za zesnulé příbuzné a přátele, a tak se jim mělo dostat svátosti křtu a především zaslíbení vzkříšení, které by tak křesťané mohli na konci času společně oslavovat.²⁵⁶ Takovéto zástupné skutky pro mrtvé nebyly tehdy ničím ojedinělým, a dokonce se udržely až po církevní praxi odpustků do dneška.²⁵⁷ Zástupný křest byl v prvních staletích obvyklý v okrajových křesťanských společenstvích, byl však

²⁵⁰ POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Jako v nebi, tak i na zemi: náčrt trinitární teologie*. 3. vydání. Praha: Krystal OP; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2017, s. 36.

²⁵¹ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 203.

²⁵² Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korint'anům*, s. 146.

²⁵³ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 204.

²⁵⁴ Srov. tamtéž.

²⁵⁵ Srov. tamtéž.

²⁵⁶ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korint'anům*, s. 146.

²⁵⁷ Srov. tamtéž.

zakázán třetím koncilem v Kartágu v roce 379.²⁵⁸ Apoštol Pavel nám v tomto křtu za mrtvé nepodává žádné vysvětlení či popis tohoto úkonu, abychom si mohli udělat přesnější představu, jak tento křest vypadal a jaký měl smysl, užívá ho pouze jako argument na svůj výklad a obhajobu vzkříšení mrtvých.²⁵⁹ „Bez víry ve vzkříšení mrtvých nemá praxe křtu za mrtvé smysl.“²⁶⁰

3.3.12 Verše 30–31

Apoštol Pavel ve verši 30 pokládá řečnickou otázku, jaký by to mělo smysl uvádět sebe a další apoštoly, hlasatele křesťanské víry, v nebezpečí, kdyby Kristus nevstal z mrtvých. Na tomto místě se apoštol vyjadřuje v množném čísle, má tedy na mysli i své spolupracovníky, kteří také hlásají evangelium, a o kterých už byla řeč.²⁶¹ V dalším verši už přechází do jednotného čísla a vyjadřuje se ve zcela osobní rovině. Vyjadřuje se dokonce v tom smyslu, že každý den „hledí smrti do tváře“. Pravděpodobně nejde pouze o zvýraznění těžkostí během nepohodlného Pavlova putování při hlásání evangelia, ale Pavlovi šlo skutečně často o holý život. Apoštola Pavla mohli ohrožovat lidé, buď ti, kteří jsou nepřátelští vůči evangeliu anebo jednoduše nějakí zloději, kteří ho chtěli okrást. Další nebezpečí mohla apoštola provázet na jeho misijních cestách v různých formách, např. při jeho plavbě na moři, nemoci, vyčerpání, zvěř.²⁶² Tyto jeho útrapy, kdy dává prakticky každodenně v sázku svůj vlastní život, uvádí Pavel jako skutečnost na podporu víry ve vzkříšení a má vyvrátit pochybnosti o ní.²⁶³ Apoštol doslova uvádí „denně umírám“, což ČEP překládá do odpovídající formulace: „Den ze dne hledím smrti do tváře.“²⁶⁴ Pavel tedy o jeho mnohých odříkáních, útrapách a nebezpečí mluví jako o každodenním umírání (srov. Ř 8,36; 2 K 4,10n; 11,23–33). Podíváme-li se do Starého zákona a citujeme Ž 44,23: „Kvůli tobě jsme vražděni denně, mají nás za ovce na zabití.“, vyvstává také jiný pohled na tento Pavlův výrok. Pavel jako znalec Starého zákona mohl vycházet právě z něj a mohl význam těchto slov myslet možná symbolicky nebo spíše v teologickém významu. Tím chci říci, že Pavel mohl přejmout, možná parafrázovat výše uvedené výroky ze Starého zákona a vztáhnout je na svou osobu. Možná ve smyslu, že každý den dává svůj

²⁵⁸ Srov. tamtéž.

²⁵⁹ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 205.

²⁶⁰ Tamtéž.

²⁶¹ Srov. tamtéž.

²⁶² Srov. tamtéž.

²⁶³ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 205.

²⁶⁴ Srov. tamtéž.

život Kristu a tedy, že každý den obětuje pro Krista a je ochoten pro Krista zemřít. Doslovný výraz „denně umírám“ by tomuto odpovídal. Pavel také podle svých slov bere na sebe každodenně podobu Kristovy smrti, aby tak dosáhl zmrtvýchvstání (srov. Fp 3,10); Pavel je tedy účasten Kristova utrpení každý den a každodenně pro Krista vydává v sázku svůj život. Pavel toto vše podstupuje právě v naději ve zmrtvýchvstání. Pavel v utrpení a společenství s Kristem vidí naději na vzkříšení (srov. Ř 8,12). Apoštol také vysvětluje své podstoupení utrpení a odříkání kvůli samotným adresátům listu, které označuje za *chloubu*.²⁶⁵ Společenství s Kristem v jeho utrpení je zaslíbením účasti věřících na království Božím a dává jim naději na vzkříšení a překonání smrti.²⁶⁶

3.3.13 Verš 32

Pavel na tomto místě hovoří o tom, že v Efezu, kde pobýval při psaní 1 K podstoupil zápas se šelmami. Je však nepravděpodobné, že by byl v Efezu předhozen divé zvěři, jde spíše o obrazné vyjádření smrtelného ohrožení.²⁶⁷ Pavel se nikde na jiném místě o žádném skutečném zápasu se šelmami nezmiňuje.²⁶⁸ Pokud by Pavel utrpení a dokonce ohrožení svého života podstupoval pouze z lidského hlediska, nestálo by mu to za to, pouze pro Krista a v neochvějně víře a naději na zmrtvýchvstání má pro Pavla smysl se vydávat takovému nebezpečí.²⁶⁹ Apoštol Pavel se opět obrací ke Starému zákonu, konkrétně knize Izajáš 22,13b a čerpá z ní slova: „Jezme a pijme, stejně zítra zemřeme!“, čímž má v úmyslu vyjádřit, že pokud není zmrtvýchvstání, nemá nic smysl a měli by pravdu ti, kteří razí toto heslo, které je ve své podstatě hlubokým zoufalstvím bez jakékoli naděje a smyslu.²⁷⁰ Pavel neuvádí tento text jako biblickou citaci, nicméně formulace je přesným překladem LXX.²⁷¹

3.3.14 Verš 33

Apoštol zde varuje své adresáty před sebeklamem, iluzemi a svedením odpůrců vzkříšení, kteří hlásají, že mají skutečné poznání Boha, ale ve skutečnosti o Bohu nic nevědí.²⁷²

²⁶⁵ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 205.

²⁶⁶ Srov. POKORNÝ, Petr, HECKEL, Ulrich. *Úvod do Nového zákona*, s. 261.

²⁶⁷ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korint'anům*, s. 147.

²⁶⁸ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 206.

²⁶⁹ Srov. tamtéž.

²⁷⁰ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korint'anům*, s. 147.

²⁷¹ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 206.

²⁷² Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korint'anům*, s. 147.

Výrok „Špatná společnost kazí dobré mravy.“ se nachází ve fragmentu 218 z díla Thais řeckého dramatika Menandra (342/1 – asi 290 př. Kr.).²⁷³ Bylo to v té době okřídlené rčení z řecké komedie výše zmíněného autora a mělo Korintány varovat, aby nepodléhali falešným hlasatelům evangelia a falešným idejím.²⁷⁴ Pavel tento výrok o špatné společnosti, která kazí dobré mravy, nemusel nutně znát z řecké klasické literatury, ale mohl ho slyšet ve svém předkřesťanském údobí, např. v synagoze nebo se s ním mohl setkat jinde, jednalo se o známé rčení užívané např. při výchově.²⁷⁵ Pavel ho zde užívá jako varování před společností lidí, kteří ovlivňovali svými špatnými názory Korintány, což je mohlo vést právě k popírání zmrtvýchvstání.²⁷⁶

3.3.15 Verš 34

Pavel zcela otevřeně, důrazně a možná až ostře říká Korintánům, aby vystřízlivěli z falešného opojení a vymanili se z vlivu od odpůrců vzkříšení, kteří hájí přítomnostní eschatologii odtrženou od reality a Boha vůbec neznají.²⁷⁷ Pavel výchovným imperativem nehřešte, vyjadřuje souvislost mezi smýšlením a životem některých Korintánů a znalostí Boha, znalost znamená ji také promítnout do reálného života.²⁷⁸ Pavel říká upřímně a důrazně, že pro ty, kterých se jeho kritika týká, to znamená zahanbení.²⁷⁹

3.4 Budoucí vzkříšení těla 15,35–58.

³⁵Ale někdo snad řekne: „Jak vstanou mrtví? V jakém těle přijdou?“ ³⁶Jaká pošetilost! To, co zaséváš, nebude oživeno, jestliže neumře. ³⁷A co zaséváš, není tělo, které vzejde, nýbrž holé zrno, ať už pšenice nebo nějaké jiné rostliny. ³⁸Bůh však mu dává tělo, jak sám určil, každému semeni jeho zvláštní tělo. ³⁹Není jedno tělo jako druhé, nýbrž jiné tělo mají lidé, jiné zvířata, jiné ptáci, jiné ryby. ⁴⁰A jsou tělesa nebeská a tělesa pozemská, ale jiná je sláva nebeských a jiná pozemských. ⁴¹Jiná záře slunce a jiná měsíce, a ještě jiná záře hvězd, neboť hvězda od hvězdy se liší září. ⁴²Tak je to i se zmrtvýchvstáním. Co je zaseto jako pomíjitelné, vstává

²⁷³ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 207.

²⁷⁴ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korintánům*, s. 147.

²⁷⁵ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 207.

²⁷⁶ Srov. tamtéž,

²⁷⁷ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korintánům*, s. 147.

²⁷⁸ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 207.

²⁷⁹ Srov. tamtéž.

jako nepomíjitelné. ⁴³Co je zaseto v poníženosti, vstává v slávě. Co je zaseto v slabosti, vstává v moci. ⁴⁴Jak je psáno: První člověk Adam se stal duší živou – poslední Adam je však Duchem oživujícím. ⁴⁶Nejprve tedy není tělo duchovní, nýbrž přirozené, pak teprve duchovní. ⁴⁷První člověk byl z prachu země, druhý člověk z nebe. ⁴⁸Jaký byl ten pozemský, takové jsou i ostatní na zemi, a jaký je ten nebeský, takové i ostatní v nebesích. ⁴⁹A jako jsme nesli podobu pozemského, tak ponese i podobu nebeského. ⁵⁰Chci říci to, bratři, že člověk, jak je, nemůže mít podíl na království Boží a pomíjitelné nemůže mít podíl na nepomíjitelném.

⁵¹Hle, odhalím vám tajemství: Ne všichni zemřeme, ale všichni budeme proměněni, naráz, v okamžiku, až se naposled ozve polnice. Až zazní, mrtví budou vzkříšeni k nepomíjitelnosti a my živí proměněni. ⁵³Pomíjitelné tělo musí totiž obléci nepomíjitelnost a smrtelné nesmrtelnost. ⁵⁴A když pomíjitelné obleče nepomíjitelnost a smrtelné nesmrtelnost, pak se naplní, co je psáno:

„Smrt je pohlčena, Bůh zvítězil!

⁵⁵Kde je smrti, tvé vítězství?

Kde je, smrti, tvá zbraň?

⁵⁶Zbraní moci je hřích a hřích má svou moc ze zákona. ⁵⁷Chvála buď Bohu, který nám dává vítězství skrze našeho Pána Ježíše Krista!

⁵⁸A tak, moji milovaní bratři, buďte pevní, nedejte se zviklat, buďte stále horlivější v díle Páně; vždyť víte, že vaše práce není v Pánu marná.

V následujících verších apoštol Pavel pojednává o proměně těla. Ke zmrtvýchvstání, resp. vzkříšení, patří i tělo, tedy vzkříšení těla, které Pavel rozvíjí v této své argumentační části.

Tělesnost vzkříšení byla pro mnohé Korintány nepřijatelná, a proto vzkříšení popírali.²⁸⁰ Pochybnosti o tělesnosti vzkříšení přetrvávají do současnosti a také proto jsou Pavlova slova určena i dnešním křesťanům a dává smysl se jejich výkladem zabývat.²⁸¹ Důkazem aktuálnosti Pavlových slov, je i to, že i dnes mají mnozí křesťané

²⁸⁰ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korintánům, s. 148.

²⁸¹ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korintánům, s. 148.

s tělesností vzkříšení nejasností a mohou tak naslouchat argumentům a výkladu sv. Pavla.²⁸² Pokusím se přiblížit Pavlovu argumentaci.

3.4.1 Verš 35

Otázky ve verši 35: „Jak vstanou mrtví? V jakém těle přijdou?“, pokládají korintští popírači vzkříšení zjevně jako protiargument, jako pokus o vyvrácení víry ve vzkříšení.²⁸³ Pavel tedy nyní přechází k vysvětlování procesu zmrtvýchvstání a dále pak konkrétně charakteru vzkříšeného těla.²⁸⁴ Pavel považuje tyto otázky za nepochopitelné, tazatelé předpokládají zcela jednoduchou primitivní představu vzkříšení, mají představu, že bude tělo vzkříšené do podoby, jakou mělo před smrtí.²⁸⁵ Tělo by snad podle nich mělo přijít z hrobů? Korintští, kteří popírali vzkříšení, pravděpodobně popírali i Ježíšovo „tělesné“ vzkříšení.²⁸⁶ Pavel se tedy pouští v následujících verších do své argumentace a obhajoby tělesného vzkříšení.

3.4.2 Verše 36–38

Ve verši 36 Pavel uvádí jako metaforu semeno, které nejprve odumře a po jeho „úmrtí“ z něj vyrostе rostlina nová, což je příklad zcela pochopitelný pro tehdejší křesťany a odpovídal jejich vědomostem.²⁸⁷ Podle našich současných znalostí víme, že klíček, ze kterého vzejde nový život v semínku, právě neumírá.²⁸⁸ Zde je tedy slabé místo v Pavlově argumentaci, které by jistě druhá strana využila, jako protiargument. To nemohl Pavel ve své době vědět, nicméně zůstává jasné, kam tímto přirovnáním směřoval. Pavel vycházel z židovské tradice, kde se užívalo vzkříšení semene jako obraz vzkříšení mrtvých, což má znázornit, že budoucímu životu předchází smrt.²⁸⁹ Apoštol tedy zásadně zdůrazňuje, že po smrti nastane vzkříšení. Pavel prohlédl otázky a popíračů vzkříšení, které by se mohly zdát, jako touha po hlubším poznání, a vyhodnotil je jako odmítání víry ve vzkříšení, o tom dost napovídá jeho příkrý výraz *pošetilost*.²⁹⁰

²⁸² Srov. tamtéž.

²⁸³ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'anům, s. 148.

²⁸⁴ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korint'ským*, s. 208–209.

²⁸⁵ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'anům, s. 148.

²⁸⁶ Srov. tamtéž.

²⁸⁷ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'anům, s. 148.

²⁸⁸ Srov. tamtéž.

²⁸⁹ Srov. tamtéž.

²⁹⁰ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korint'ským*, s. 209.

Ve verši 37 apoštol uvádí skutečnost, jak z nepatrného semínka vzniká něco úplně nového, co na počátku není na semeni vůbec patrné.²⁹¹

Verš 37a: „A co zaséváš, není tělo, které vzejde.“ nám metaforicky ukazuje, že vzkříšené tělo bude zcela rozdílné od těla pozemského.²⁹² Tím také Pavel odpovídá popíračům vzkříšení v Korintu ne jejich nevěřící až lehce ironické otázky. Jde tedy o to, jaký rozdíl bude mezi tělem pozemským a vzkříšeným.²⁹³

„Rozhodující je Boží tvůrčí působení. To se může poznat už na semenech, která jsou rozmanitá, jak rozmanité jsou jednotlivé rostliny. Možná zde Pavel naráží na zprávu o stvoření v Gn 1,11–12 a na Boží činnost (jak sám určí), která je v ní líčena. Z dvojího užití slova tělo pro podobu semen vysvítá opět cíl, k němuž obrazná mluva směřuje.“²⁹⁴

„Tělesné zmrtvýchvstání neznamená žádné znovuoživení mrtvých těl ani návrat do pozemského materiálního světa, ale přijetím „nových těl“, která lidem umožní setkat se a komunikovat s přicházejícím Kristem přitom dojde k proměně do jiného života s novým tělem, „vedeným“ Božím Duchem, které bude nesmrtelné a nepomíjivé.“²⁹⁵

Pavel se tedy snaží adresátům objasnit, o jaké tělo půjde, nový život je zcela novou skutečností.²⁹⁶ Pavel se snaží vyjádřit realitu, která přesahuje lidskou zkušenost.²⁹⁷ Ježíš je prvotinou této nové reality, pokud je ale jeho zmrtvýchvstání zpochybňováno, pak je zpochybněna celá křesťanská víra a cesta ke spáse ve skutečnosti otevřena není.²⁹⁸ To Pavel Korint'ánům vyvrací a vysvětluje jim důsledky, které plynou z jejich popírání zmrtvýchvstání.²⁹⁹

3.4.3 Verše 39–41

V řečtině znějí tyto verše poněkud jinak: „Ne všechno maso je totéž maso, ale jiné je maso člověka, jiné maso dobytka, jiné maso ptáků, jiné ryb. A jsou těla nebeská a těla pozemská; jiná však je záře nebeských a jiná pozemských. Jiná je záře slunce, a jiná záře měsíce, a jiná záře hvězd; hvězda se totiž od jiných odlišuje svou září.“³⁰⁰

²⁹¹ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'ánům, s. 148.

²⁹² Srov. tamtéž, s. 149.

²⁹³ Srov. tamtéž.

²⁹⁴ TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 209.

²⁹⁵ POKORNÝ, Petr, HECKEL, Ulrich. *Úvod do Nového zákona*, s. 261.

²⁹⁶ Srov. RYŠKOVÁ, Mireia. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 335.

²⁹⁷ Srov. tamtéž.

²⁹⁸ Srov. tamtéž.

²⁹⁹ Srov. tamtéž.

³⁰⁰ ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'ánům, s. 149.

Živé bytosti, žijící na zemi jsou jednoduše shrnuty pod názvem „maso“, což je jejich ubohost a pomíjivost.³⁰¹ „U nebeských těles se výraz mění na *tělo*, totéž slovo jaké bylo v dotazu Korint'anů.“³⁰² Z uvedeného vyplývá, že i živým bytostem náleží „záře, ale je to záře odlišná, nižšího řádu než záře nebeská, záře nebeských těl. Pavel má zřejmě na mysli záři nebeských těl už dokonalých a oslavených. Pro nás jsou už nebeská tělesa dávno zbavená tajemství, pro Pavla ještě záře hvězd je zahalená tajemstvím, které vzbuzuje vidinu něčeho nebeského; „vidí je jako oduševnělé světelné bytosti, jejichž svit se ve své fascinující rozmanitosti jeví jako zázrak.“³⁰³

Pavel chce upozornit na zázračnou stvořitelenskou sílu, Boží kreativitu a rozmanitost, která se tím více projeví v novém stvoření.³⁰⁴

3.4.4 Verše 42–44

Apoštol Pavel ještě jednou a ještě výrazněji užívá metaforu zrna na otázku tělesnosti vzkříšení, ve čtyřech antitezích interpretuje jinakost skutečnosti vzkříšení ve srovnání s realitou pozemskou, přičemž důraz Pavel dává na to, že tělesnost, darovaná Bohem, bude něčím zcela novým:

zasévá se :	vstává:
v. 42b pomíjitelné	nepomíjitelné
v. 43a v poníženosti	ve slávě
v. 43b v slabosti	v moci
v. 44a přirozené tělo	duchovní tělo ³⁰⁵

Pavel si uvědomuje konsekvence mezi semenem a rostlinou, která z něj nově vzniká. Když ve v. 44 užívá s důrazem slova „tělo“, pak mu klade důraz na „identitu a individualitu osoby, která nebude novou skutečností prostě vymazána a úplně nově stvořena, ale bude v tuto novou skutečnost proměněna“.³⁰⁶

„Obrazem setí není míněna jen smrt nebo pohřeb člověka, ale jeho stvoření Bohem a celá jeho životní cesta až po smrt (srov. Žl 90,5, kde je třeba hebrejský text rekonstruovat zřejmě: *Ty vyséváš lidi*).“³⁰⁷

³⁰¹ Srov. tamtéž.

³⁰² ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'anům, s. 150.

³⁰³ Tamtéž.

³⁰⁴ Srov. tamtéž.

³⁰⁵ Srov. tamtéž, s. 150.

³⁰⁶ Tamtéž.

³⁰⁷ ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'anům, s. 150.

Výše zmíněné čtyři antiteze jsou pro téma smrti a vzkříšení v rámci popsitelného použitelné pro Pavla jako jedna z možných metafor, které by mohl tehdejší lid pochopit. Ve své podstatě apoštol Pavel argumentuje svou vírou, kterou se snaží předat lidem v křesťanských obcích, které založil. Metafory se světem, ve kterém žijeme, nemohou vystihnout záležitosti víry.

Srovnání je sice názorné, ale jen ukazuje, jak Pavel sám zápasil o vyjádření něčeho, co přesahuje naši představivost a zkušenost. Příklad se semenem a rostlinou s pozemským a duchovním tělem je sice pěkný, ale pro toho, kdo nevěří, žádnou velkou argumentativní sílu nemá. Zatímco semeno-rostlina je záležitostí tohoto světa a je to jasné, tak souvislost fyzického a duchovního těla je záležitostí víry. Pavel nepřímou říká, nevím, ale věřím – to je za jeho duchovním tělem.

Tyto čtyři antiteze nám tedy říkají, na jedné straně v našich současných životech zakoušíme svou pomíjivost (v. 42), křehkost, ubohost a bídu (v. 43a), slabost (v. 43b); naše pozemské tělo podléhá únavě, nemocem a stárnutí.³⁰⁸ Na straně druhé věříme, že budeme vzkříšeni k nepomíjivému, nesmrtelnému životu (v. 42b), k životu ve slávě (v. 43a), v moci a síle (v. 43b), čtvrtá antiteze ve v. 44a obsahuje tři předešlé: „zasévá se přirozené tělo, vzkříšené bude duchovní“.³⁰⁹

„Tělesnost vzkříšení je určována Duchem, Kristem, který se stal Duchem oživujícím (v. 45) svým vzkříšením z mrtvých. Oživující Duch Boží, který překonává smrt, přebývá již nyní v těch, kdo věří; tvoří most mezi přítomnou pozemskou, pomíjivou, žalostnou existencí a budoucí duchovní, nepomíjející, naplněnou existencí (srov. 6,14.19; Ř 8,11).“³¹⁰ Toto je výstižné vysvětlení a přesvědčivá argumentace apoštola Pavla, kterou užívá pro vysvětlení daného problému a osvětluje tuto problematiku svým adresátům a popíračům vzkříšení v Korintu, ale nejen jim. Je to Pavlovo poselství všem věřícím křesťanům, a to nejen do Korinta, ale do celého tehdy známého světa a je to také Pavlovo poselství pro budoucí generace.

Pro Pavla je „tělesnost“ vzkříšeného těla důležitá ze tří důvodů:

1. Kontinuita osoby. Vzkříšený byl Ukřižovaný.
2. Nelze chápat naplnění „mimo svět“.
3. Tělo je předpokladem komunikace mezi lidmi.³¹¹

³⁰⁸ Srov. tamtéž, s. 151.

³⁰⁹ Srov. tamtéž.

³¹⁰ Tamtéž.

³¹¹ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'ánům, s. 151.

Jako přesvědčivý argument zní a vyplývá z předchozích veršů, že když Bůh dokáže stvořit tak rozmanité dílo, které můžeme vidět všude kolem nás, dokáže bezpochyby také při vzkříšení přetvořit *pomíjitelné* tělo v tělo *nepomíjitelné*.³¹² Tak Pavel aplikuje moc Božího díla na skutečnost zmrtvýchvstání.³¹³

3.4.5 Verše 45–46

Ve verši 45 má přičestí záměrně přítomný tvar, což znamená, že Duch našeho Pána již působí.³¹⁴ Apoštol Pavel se při své argumentaci téměř vždy opírá o Písmo. Pavel uvádí citát z Písma a dodává ke Gn 2,7 dvě slova: „první“ a „Adam“, aby mohl jasněji uvést paralelu mezi prvním a posledním Adamem, první Adam je bytostí pomíjivou (srov. Ř 5,12), poslední Adam Kristus, který byl vzkříšen, má moc předávat Ducha oživujícího, svou nepomíjivou životní sílu, trvalý život vzkříšení.³¹⁵ Pavel staví proto „duši živé“, kterou je první člověk Adam, „Ducha oživujícího“, jímž je Kristus, označen jako poslední Adam.³¹⁶ Pavel zdůrazňuje časové pořadí obou těl.

3.4.6 Verše 47–49

V dalších dvou verších Pavel dále rozvíjí analogii a zároveň kontrast mezi Adamem a Kristem. Adama jako prvního člověka vytvořeného Hospodinem z prachu ze země (srov. Gn 2,7), tedy z pomíjivého materiálu, srovnává Pavel s Kristem, jako druhým člověkem, který je z nebe a který při parúzii přijde z nebe.³¹⁷ U Adama tedy prach symbolizuje „kvality“ prvního člověka a také místo původu („prach ze země“), naproti tomu druhý člověk Kristus je z nebe, což vyjadřuje nejen jeho původ, ale také kvalitu.³¹⁸ Adam jako první člověk reprezentuje staré lidstvo, determinuje úděl smrtelných, pomíjivých lidí, kteří z něho pocházejí, jsou to pozemští lidé, kteří mají doslova „zemskou“ či „prašnou“ kvalitu.³¹⁹ Naproti tomu Kristus reprezentuje nové lidstvo, jako druhý Adam, nebo poslední člověk určuje osud lidí, kteří patří a náleží do nebeského světa.³²⁰ Kristus, kterého zde Pavel označuje jako druhého člověka z nebe, jeho původ

³¹² Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 210.

³¹³ Srov. tamtéž.

³¹⁴ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korint'ánům*, s. 152.

³¹⁵ Srov. tamtéž.

³¹⁶ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 211.

³¹⁷ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korint'ánům*, s. 152.

³¹⁸ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 212.

³¹⁹ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korint'ánům*, s. 152.

³²⁰ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korint'ánům*, s. 152.

je tedy nebeský, což vyjadřuje také jeho kvalitu a ti, kdo mu patří, budou mít po svém vzkříšení kvalitu nebeskou.³²¹

Ve verši 49 Pavel ujasňuje, že jde rozhodně o budoucí skutečnost, opět tedy jasně usměrňuje bludné teze některých Korint'anů.³²² Vyjadřuje ztotožnění s Kristem a připomíná nám to slova apoštola Pavla, máme-li účast na Kristově pozemském utrpení, jistě budeme mít účast i na jeho zmrtnýchvstání a na jeho nebeské slávě.

Od Adama jsme tedy smrtelní lidé určeni k zániku, od Krista máme naději při Kristově parúzii na proměnu těla nebo, pokud se parúzie nedožijeme, na vzkříšení a na život věčný v Božím království.³²³

3.4.7 Verš 50

Člověk ve svém pozemském stavu, tedy jako člověk smrtelný, řecky doslova „tělo a krev“, nemůže podle Pavla zdědit Boží království.³²⁴ Nejdříve musí dojít k proměně člověka, kterou zmínil už ve verši 42, *pomíjitelnost* člověka musí být nahrazena *nepomíjitelností*.³²⁵ Pavel tak připomíná korintským odpůrcům vzkříšení, kteří žijí v domnění, jako by tu již naplnění bylo, jejich smrtelnost.³²⁶ Pavel jako znalec Starého zákona z něj také čerpá a na Sir 14,18 je vidět, jak těsně souvisí řecký výraz „tělo a krev“ s pomíjivostí člověka a taktéž vidíme, jak moc je Starý zákon provázaný s Novým zákonem.³²⁷ Také představa „dědictví“ Božího království odkazuje na staré biblické zaslíbení země „pojem shrnující všechno, co se Bůh rozhodl dát lidem“.³²⁸ V druhé polovině verše říká Pavel v podstatě totéž, ale jinými slovy; „jako smrtelní a pomíjiví lidé, propadlí smrti, nemůžeme jednoduše beze zlomu přejít do nepomíjitelnosti Božího království“.³²⁹

3.4.8 Verš 51

³²¹ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 212.

³²² Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korint'anům*, s. 152.

³²³ Srov. tamtéž, s. 153.

³²⁴ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 213.

³²⁵ Srov. tamtéž.

³²⁶ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korint'anům*, s. 153.

³²⁷ Srov. tamtéž.

³²⁸ Tamtéž.

³²⁹ Tamtéž.

Své další sdělení označuje Pavel jako tajemství, kdy zasvěcuje své adresáty do Božích plánů, které se odhalují v poselství evangelia.³³⁰ Tím tajemstvím je ona proměna, na kterou se mohou těšit všichni, kdo uvěřili v Krista, přičemž nezáleží, jestli se Kristovy parúzie dožijí nebo zemřou před ní.³³¹

3.4.9 Verš 52

Pavel podtrhuje výjimečnost události vzkříšení rychlostí této přeměny, bude to jen *okamžik*, řečeno apokalyptickým výrazem.³³² Z apokalyptického jazyka je také vzat obraz *polnice*, která sloužila při bitvách jako nástroj, kterým se dávalo znamení na zahájení útoku. Pro Pavla je důležité, že to bude naposledy, co se polnice ozve, potom už bude následovat vzkříšení mrtvých k nepomíjitelnosti a živí budou proměněni. Aby Pavel zvýraznil osobní účast adresátů na tomto dění přechází po zmínce o mrtvých v 3. osobě *budou vzkříšeni* k 1. osobě mn. č.: *budeme proměněni*.³³³ 1. osoba mn. č.: *budeme proměněni* napovídá, že apoštol ještě stále počítá s Kristovou parúzií za svého života, oproti 1Te 4,13–18 je však v otázce očekávání blízkého příchodu Krista zdrženlivější.³³⁴ V 1Te se jednalo o smrt několika křesťanů, budou-li mít účast na zmrtvýchvstání, zde již je Pavel přesvědčen, že většina jeho adresátů zemře před Kristovým příchodem; sám se mezi ně, jak nám ukazuje v. 52d nepočítá.³³⁵ „Jakkoli tomu je: nikdo nebude moci vejít do naplnění neproměněn; živí i mrtví musí být proměněni.“³³⁶ To potvrzuje i doc. Ryšková: „Oproti pasáži z 1Te je ovšem tato výpověď oslabena, neboť ve v. 51–52 je sice použita 1. os. pl., ale dá se chápat ve všeobecném smyslu, ve v. 52 pak nejde o protiklad živí versus zemřelí a slovo (my) živí v řeckém originálu není (doslova: a my budeme proměněni).“³³⁷ Meritum apoštolovy řeči je význam proměněni, přechod do stavu nesmrtelnosti, nepomíjivosti, otázka, kdy k tomu dojde, je vedlejší, i když Pavel s blízkou parúzií počítá, dodává Ryšková.³³⁸

3.4.10 Verš 53

³³⁰ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korintským*, s. 213.

³³¹ Srov. tamtéž.

³³² Srov. tamtéž.

³³³ Srov. tamtéž, s. 213–14.

³³⁴ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, *První list Korint'ánům*, s. 153.

³³⁵ Srov. tamtéž.

³³⁶ Tamtéž.

³³⁷ RYŠKOVÁ, Mireia. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, s. 336.

³³⁸ Srov. tamtéž.

Na tomto místě apoštol Pavel skutečnost proměny představuje obrazem oblečení nového šatu. Proměněné, nesmrtelné, nepomíjející existence nebude jen „přežena“ přes člověka; nýbrž vyjadřuje i vnitřní proměnu, jak to vyjadřuje Ga 3,27 ve smyslu ti, kteří byli pokřtěni v Krista, také Krista oblékli.³³⁹ Podobné Pavlovy metafory jsou i v jeho 2 K 5,1–10, kde nacházíme další Pavlovy stejné i nové obrazy, aby vyjádřil nepopsatelné Boží naplnění.³⁴⁰ Obraz oděvu vyjadřuje novou identitu osoby, proměna nás zasáhne velmi hluboko.³⁴¹ Pavel hovoří v budoucím čase, proměna je ještě před námi a je zcela na Bohu, to by mělo uvést na pravou míru výklad korintských spiritualistů, kteří hlásají, že proměna již nastala.³⁴²

3.4.11 Verše 54–55

Pavel uvádí, co se stane po proměně všech, o kterých mluví v předcházejících verších. Naplní se, doslovněji by překlad mohl znít, uskuteční se, a odkazuje na Písmo výrokem, „co je psáno“. Cituje velmi volně Iz 25,8. „Pavel vytváří gradací působivý obraz: Smrt, která jinak sama všechno nemilosrdně pohlcuje, bude sama pohlcena (srov. 2 K 5,4).“³⁴³ Je to tedy výpověď o tom, jak Bůh vítězně pohltil smrt.³⁴⁴ V novém Božím světě je smrt poražena, je pohlcena Bohem, vše zlé pominulo (Zj 21,4).

3.4.12 Verše 56–57

Slovo zbraň užitá na začátku verše 56 v ČEP bylo převedeno ze slova „žihadlo“, nebo také „bodec“, které Pavel užil v závěru své citace z Oz 13,14 a použil ho pro označení nástroje smrti a v ČEP je užitá ve Zj 9,10.³⁴⁵ Pavel zde jako zbraň, kterou užívá smrt, označuje hřích.³⁴⁶ K poznání hříchu vedl zákon (viz Ř 7,7), k šíření hříchu vedlo nedodržování Zákona a hřích, aby se projevil, způsobil smrt, tak skrze Boží zákon ukázal hřích svou moc (viz Ř 7,13), když Kristus porazil smrt, spolu s ní porazil také hřích, jehož důsledkem byla smrt (viz Gn 3,19).³⁴⁷ Ortkemper uvádí, že zbraní (překlad v ČEP) nebo ostnem (Bible kralická) může být také míněna hůl poháněče nebo ostrý bodec štíra (takto Petřů – Nový zákon, přel. Ondřej Petřů. Řím 1970), ČEP uvádí pod

³³⁹ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'anům, s. 154.

³⁴⁰ Srov. tamtéž.

³⁴¹ Srov. tamtéž.

³⁴² Srov. tamtéž.

³⁴³ Tamtéž.

³⁴⁴ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korint'ským*, s. 214.

³⁴⁵ Srov. tamtéž, s. 215.

³⁴⁶ Srov. tamtéž.

³⁴⁷ Srov. tamtéž.

čarou: žihadlo.³⁴⁸ Verš 56 vyjadřuje neomezenou vládu smrti, kterou Bůh přemohl, pohltit, zbavil moci, smrt je zde personifikována jako ve v. 26.³⁴⁹

„Smrt nás potkává v tisícere podobě, v mnoha formách zaviněného zničení lidského života, jakož i v ničivém šílenství těch, kdo sami musí z vlastních sil prokázat smysl svého života – to co se v jádru myslí šifrou Zákon.“³⁵⁰ Nakonec Pavel vyslovuje své poděkování a chválu Bohu, který dává darem skrze smrt a vzkříšení Ježíše Krista vítězství nad smrtí a hříchem.³⁵¹ Formulací *nám dává*, Pavel naznačuje, že „za tento dar by měli svou vděčnost projevat Bohu všichni věřící a ve svém životě by měli z tohoto obdarování plně žít“.³⁵²

3.4.13 Verš 58

Na závěr apoštol Pavel oslovuje své adresáty v Korintu velmi důvěrně „milovaní bratři“, mají být pevní a nemají se nechat ničím zviklat, pravděpodobně pokud jde o víru ve zmrtvýchvstání.³⁵³ Povzbuzuje je, aby byli stále horlivější v díle Páně, „apoštol má zde asi na mysli především obecné svědectví života z víry v Krista“.³⁵⁴ Dále Pavel své adresáty ujišťuje, že jejich práce ve spojení s Kristem není marná. Pavel pro práci korintských křesťanů užívá výrazu κόπος (doslova „námaha“), který na jiných místech užíval k označení své misijní činnosti (srov. 3,8; 1Te 2,9; 3,5)³⁵⁵ K Pavlovu výroku, že jejich práce není marná ho mohl inspirovat text v Iz 65,23, kde je také výraz námaha, který Pavel s oblibou užívá.³⁵⁶ Ortkemper na rozdíl od Tichého hodnotí tento Pavlův výrok poněkud jinak. Uvádí, že se Pavel vrací zpět do střízlivé skutečnosti a napomíná církevní obec, aby zůstala stálá ve víře.³⁵⁷

„Víra ve vzkříšení nemá svádět k tomu, abychom se oddávali snům stranou tohoto světa a jeho bídy, a má nám spíše dát sílu v něm obstát, pevně a neochvějně konat „dílo Páně“, spolupůsobit při budování obce (srov. 3,9; 9,1; 10,10; Ř 14,20). Víra ve vzkříšení dává darem jistotu, že všechna snaha o to není marná.“³⁵⁸

³⁴⁸ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'anům, s. 155.

³⁴⁹ Srov. tamtéž.

³⁵⁰ Tamtéž.

³⁵¹ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korint'ským*, s. 215.

³⁵² Tamtéž.

³⁵³ Srov. TICHÝ, Ladislav. *První list Korint'ským*, s. 215.

³⁵⁴ Tamtéž, s. 215–216.

³⁵⁵ Srov. tamtéž, s. 216.

³⁵⁶ Srov. tamtéž.

³⁵⁷ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'anům, s. 156.

³⁵⁸ Tamtéž.

Tento závěrečný verš jasně ukazuje, že víra ve vzkříšení není pouhou lacinou útěchou, jakýmsi těšínským jablíčkem a neodvádí od úkolů a starostí zde na zemi, naopak posiluje člověka v každodenní námaze, práci, starostech, nemocech a trápení.³⁵⁹

³⁵⁹ Srov. ORTKEMPER, Franz Josef, První list Korint'ánům, s. 156.

Závěr

Prvním zkoumaným tématem je parúzie a úděl zemřelých křesťanů, tak jak jej nahlíží ve své korespondenci apoštol Pavel.

Apoštol Pavel ve svém historicky prvním dopise, listu do Tesaloniky očekává Kristův návrat v brzké době, rozhodně je přesvědčen, že se jej on i jeho adresáti dožijí. Apoštol dává do souvislosti parúzii a úděl již zemřelých křesťanů. Z textu vyplývá, že se jednalo o konkrétní zemřelé, kterých nebylo mnoho. Apoštol svojí povzbuzující řečí se snaží vzbudit ve svých bratřích v Tesalonice víru a naději na vzkříšení mrtvých a na proměnu živých při parúzii a dává jim naději na plnost života v Bohu. Pavel ujišťuje své adresáty, že při parúzii a při následném Božím soudu budou křesťané vysvobozeni z tohoto soudu a spaseni a to se bude týkat i jejich zemřelých bratří, kteří budou vzkříšeni. Pavlova výstižná slova jsou pro adresáty povzbuzením, útěchou i poučením. Pavel všechny otázky ohledně parúzie zodpovídá ve světle Ježíše Krista. Pavel adresáty ujišťuje, že druhý Kristův příchod má stejný účinek na ty, kteří zemřeli a Kristovy parúzie se nedočkali jako na ty, kteří se Kristova druhého příchodu dožijí.

V Prvním listu Korintským v 15,23–28 Pavel uvádí, že první vstal Kristus jako prvotina, při Kristově parúzii přijdou na řadu ti, kteří patří Kristu, dále Pavel uvádí dvakrát všichni, tím by se mohlo vzkříšení týkat všech lidí. Apoštol Pavel spojuje Kristovu parúzii s koncem dějin a s koncem světa a s nastolením Božího království. Při Kristově druhém příchodu bude zbavena své moci smrt a bude zničena. Další argumentací Pavla je podrobný popis následujících událostí po Kristově parúzii. Jako v 1 Te dává Pavel svým adresátům naději na brzký druhý Kristův příchod a ujišťuje je, že ani smrt jejich bratří nebude mít vliv na jejich budoucí „oslavení“. Na podporu své obhajoby barvitě líčí samotný průběh děje při Kristově druhém příchodu. Od napsání 1 Te k napsání 1 K došlo k určitému posunu Pavlova přístupu ke Kristově parúzii. zatímco v 1 Te byl přesvědčen, že se téměř všichni čtenáři jeho listu Kristova návratu dožijí (jednalo se o smrt jen několika křesťanů), v 1 K je již přesvědčen, že většina jeho adresátů zemře před Kristovým příchodem, sám sebe mezi ně ale nepočítá.

Na otázce Kristovy parúzie se tedy ukazuje výtečná schopnost Pavlovy argumentace a umění apoštola Pavla barvitým popisem a obrazy z židovské apokalyptiky obhájit jeden ze základů křesťanské víry.

Z obou Pavlových listů nám vyplývá, že Kristův druhý příchod není nijak spojen s naším vnímáním času, s našimi dějinami a nelze ho nijak datovat. Nelze ho tedy nijak vypočítat. Vztah k očekávání Kristovy parúzie je „bdělost“. Pak je tu ještě oblast, která hovoří o určitých znameních v událostech, které by měly Kristův návrat předznamenat, neboli ohlašovat. Tato eschatologická znamení konce světa a blížící se parúzie jsou uváděny v Novém zákoně: vystoupení pseudomesiášů (Mk 13,6; 13,21–23); utrpení válek po celém světě (Mk 13,7); zemětřesení a hladomor (13, 8); pronásledování (Mk 13,9–13). Pozitivní podmínkou je, že nejdříve musí být evangelium zvěstováno všem národům (Mk 13,10). Když se podíváme na tato znamení ve formě válek, katastrof a pronásledování víry, zjistíme, že tato znamení odkazují na trvalý stav tohoto světa. Z uvedeného je zřejmé, že znamení neuvádějí konec v čase, ale spíše znamenají, že konec je stále a že se svět stále dotýká onoho zlomu, a nabádají k neustálé bdělosti v každé době. Což neznamená pouhé čekání se založenýma rukama, nýbrž naopak nutí člověka, aby uskutečňoval své cíle a dával svému životu smysl a měnil svět k lepšímu.

Další otázkou, kterou jsem se zabýval, je zmrtvýchvstání Krista jako společný základ víry. Apoštol Pavel ve svém 1 Te v. 14 uvádí: „Věříme-li, že Ježíš zemřel a vstal z mrtvých, pak také věříme, že Bůh ty, kdo zemřeli ve víře v Ježíše, přivede spolu s ním k životu.“ V této větě je společný základ křesťanské víry a tato věta se propisuje do kréda, apoštolského vyznání víry a taktéž pozdějšího nicejsko-cařihradského vyznání. Dodejme, že Ježíš zemřel za nás a za naše hříchy, pro naši spásu a byl vzkříšen, čímž nám dal naději na život věčný. Ve své podstatě na základě skutečnosti shrnuté v této jediné větě apoštol Pavel argumentuje a obhajuje křesťanskou víru proti popíračům vzkříšení, proti falešným hlasatelům evangelia a povzbuzuje a upevňuje víru ve svých bratřích v obcích, které sám založil. Pavel na všechny otázky, týkající se smrti, soudu i konce světa odpovídá právě na základě obsahu této výstižné věty.

Podíváme-li se do Pavlova Prvního listu Korintským 15. kap. v. 3–5 čteme nejstarší nám známé křesťanské vyznání víry: „Kristus zemřel za naše hříchy, podle Písma a byl pohřben; byl vzkříšen třetího dne podle Písma, ukázal se Petrovi, potom Dvanácti“. Tento text je ještě přesnějším vyznání víry založené na společném základu a tím je zmrtvýchvstání Krista jako Mesiáše, přičemž tato Kristova vykupitelská smrt byla naplněním Starého zákona (Iz 53). Tento text se užíval křesťany již brzy po Ježíšově ukřižování a je základem pro vyznání víry, které užíváme dodnes. Do apoštolského a nicejsko-cařihradského vyznání víry se propisuje už téměř doslovně. Raná církev našla smysl Ježíšovy smrti ve Starém zákonu. Smrt byla chápána jako Boží vůle. Ježíš

byl vzkříšen jako Kristus – Mesiáš a jeho zmrtvýchvstání z Boží vůle se stalo společným základem křesťanské víry, kterou apoštol Pavel svou vytrvalou misijní činností pevně ukotvil v tehdejší známém světě, a postupem času se jeho učení rozšířilo po celém světě. Křesťanská společná víra ve zmrtvýchvstání a ve věčný život má svůj původ a základ v Bohu, který je Bohem živých a člověka stvořil k obrazu svému, a tak člověk je podle Boží vůle určen k životu věčnému. Vztah člověka k Bohu, ale i láska a vztah člověka k bližnímu ho určují k životu věčnému. Tedy už z podstaty stvoření je člověk jako jednota těla a ducha Bohem předurčen k věčnosti. Tuto otázku můžeme shrnout: křesťané ve své vzájemnosti a lásce jako Boží děti, které tvoří tělo Kristovo, jsou Bohem, který je stvořil, určeni k věčnému životu. Kristovo zmrtvýchvstání a víra v něj je křesťanskou nadějí a základem společné víry křesťanů.

Dalším tématem, na které jsem se v této práci zaměřil, je vztah vzkříšeného Krista a zmrtvýchvstání věřících. Apoštol Pavel objasňuje tento vztah v 1 K 15,12–34 těm, kdo nevěří ve zmrtvýchvstání. Pavel má své argumenty o co opřít. Pavlův náboženský původ v židovské farizejské tradici mu dává přesvědčení a zdroj argumentů pro obhájení zmrtvýchvstání věřících. V Korintu byl vliv řecké kultury poměrně velký, z čehož pramení rozdílné představy o smrti a zmrtvýchvstání. Apoštol Pavel argumentuje tím, že zpochybnění Kristova vzkříšení zpochybňuje samotnou víru. Zpochybňuje víru ve zmrtvýchvstání věřících, které je na skutečnosti Ježíšova zmrtvýchvstání závislé. Pavel křesťanům v Korintu vysvětluje spojitost Kristova zmrtvýchvstání a zmrtvýchvstání křesťanů, jasně říká, že jedno bez druhého nemůže existovat. Pavel uvádí důsledky toho, kdyby Kristus nebyl vzkříšen, pak by byla víra křesťanů marná, křesťané by byli ve svých hříších a byli by ztraceni i ti, kteří zemřeli ve víře v Krista. Po výčtu důsledků, které by nastaly, kdyby Kristus nebyl vzkříšen, Pavel argumentuje na obhajobu Kristova vzkříšení svou neotřesitelnou jistotou své víry. Tím je apoštol Pavel jedinečný.

Poslední zásadní otázkou, kterou se zabývá tato práce, je otázka skutečnosti vzkříšeného těla, otázka jeho proměny.

Jak a v jakém těle vstanou mrtví, byla otázka korintských křesťanů. Apoštol Pavel zodpovídá tyto otázky na základě obrazů z přírody, konkrétně přirovnání k setbě. Ze zasetého zrna, které vypadalo v zemi jako mrtvé, vyklíčila nová rostlina. Zmiňuje Boží kreativní působení, které je patrné na rozmanitosti jednotlivých rostlin. Aby zdůraznil různorodost těl, zmiňuje také zvířata. Hovoří také o tělesech nebeských, slunci, měsíci a hvězdách a o jejich záři různé intenzity. Všechny zmíněné rozmanitosti používá Pavel

jako argumenty pro zmrtvýchvstání a proměnu těla. Pokud Bůh dokáže stvořit tak rozmanité bytosti a tělesa, dokáže při vzkříšení přetvořit pomíjivé tělo v tělo nepomíjivé. O pohřbívaném těle mluví Pavel jako o těle „duševním“ (ČEP překládá, o těle přirozeném), o vzkříšeném těle jako duchovním. Pavel své argumenty opět opírá o Písmo, když říká „Jak je psáno“ a cituje z Gn 2,7. Pavel proti sobě staví Adama jako duši živou a Krista jako Ducha oživujícího. Jako křesťané měli podobu pozemskou v Adamovi, který byl stvořen z prachu země³⁶⁰, tak budou mít v okamžik druhého příchodu Krista podobu Krista – podobu nebeskou. Adam byl z prachu země, Kristus z nebe, což vyjadřuje původ i kvalitu. Pavel tedy vysvětluje proměnu křesťanů při Kristově parúzii, která spočívá v proměně z kvality pozemské (dosl. překlad „zemské“ či „prašné“ kvality“) v kvalitu nebeskou. Pavel vysvětluje nutnost proměny tím, že pomíjitelné musí být proměněno v nepomíjitelné, jinak nemůže mít podíl na království Božím.

Kristova parúzie, poslední den, konec světa, vzkříšení těla, znamenají uskutečnění Pavlovy nastíněné přeměny těla těch, kteří patří Kristu. Dojde k uskutečnění snahy o jednotu, která zahrnuje všechno ve všem. Naplní se slova apoštola Pavla z 1 K 15,28 a bude platit, že je „Bůh všechno ve všem“.

Je jasné a apoštol Pavel si to uvědomoval, že podrobnosti Kristovy parúzie, konce světa a vzkříšení nelze domyslet, představit si a popsat slovy, ostatně tak to vyplývá i z jeho slov v 1 K 15,50.

Tato práce měla ukázat Pavlovu představu o smrti a vzkříšení, jeho schopnost argumentace a schopnost srozumitelně vysvětlit svým adresátům tuto oblast křesťanské víry a přesvědčivým způsobem jim odpovědět na jejich otázky.

Pavel byl svou neúnavnou prací jako apoštol křesťanské víry jednou z nejvýznamnějších postav raného křesťanství a měl nedozírnou zásluhu, především svou misionářskou činností, na šíření křesťanské víry v tehdejší světě a díky tomuto pevnému základu, který Pavel ustavil, se křesťanství postupem staletí rozšířilo do celého světa. Zásluhou jeho listů do křesťanských obcí, které sám založil na svých misijních cestách, položil pevné základy křesťanské víry, naděje a lásky, nikoli v monumentálních sakrálních stavbách, ale v myslích a srdcích lidí, kteří uvěřili hlásanému evangeliu a stali se skrze křest novými lidmi, novými stvořeními, Božími dětmi, kteří tuto zvěst předávali dalším generacím.

³⁶⁰ Užívaný překlad z *prachu země* pochází z Vulgáty, v Septuagintě se nevyskytuje, a neuvádí jej ani Nová Vulgáta. Text nemá na mysli *prach* ve smyslu materiálu, ale kvality, jakosti.

Skutečnost, že křesťanská víra přetrvala po dvě tisíciletí, dokazuje sílu Boží a jeho jednání v Synu, který svou smrtí s vzkříšením otevřel novou cestu k naplnění Božího záměru s lidmi.

Pavel sehrál svým působením jistě důležitou roli, evangelium by se nespíš prosadilo i bez něj – nebyl jediným misionářem. I tak apoštol Pavel přispěl velikým dílem k pevnému ukotvení křesťanství v dějinách lidstva i v dějinách spásy.

Seznam použitých zkratek

KKC – Katechismus katolické církve. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001.

LXX – Septuaginta (řecký překlad Starého zákona)

Zkratky biblických knih dle ČEP.

Seznam literatury

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih), Český ekumenický překlad, 14. vyd., Praha: Česká biblická společnost, 2008.

BENEDIKT XVI., *Encyklika Spe Salvi o křesťanské naději*, Praha: Paulínky, 2008.

GRELOT, P. Smrt, in LÉON – DUFOUR, X, (ed.), *Slovník biblické teologie*, Velehrad – Křesťanská akademie: Řím 1991.

GRELOT, P., RADERMAKERS, J. Vzkříšení/zmrtvýchvstání, in LÉON – DUFOUR, X, (ed.), *Slovník biblické teologie*, Velehrad – Křesťanská akademie: Řím 1991.

JOURNET, Charles. *Promluvy o posledních věcech*. Praha: krystal OP, 2014.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001.

KNOCH, Otto. *První a Druhý list Soluňanům. Nový zákon 12. Malý stuttgartský komentář*. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000.

MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. *O některých aktuálních otázkách eschatologie*. Olomouc: Refugium Velehrad – Roma, 2008.

MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. 7. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.

POKORNÝ, Petr, HECKEL, Ulrich. *Úvod do Nového zákona, Přehled literatury a teologie*. Vydání první. Praha: Vyšehrad, 2013.

POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Jako v nebi, tak i na zemi: náčrt trinitární teologie*. 3. vydání. Praha: Krystal OP; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2017.

RATZINGER, J., *Eschatologie: smrt a věčný život*, Barrister & Principal, Brno, 1996.

RYŠKOVÁ, Mireia. *Doba Ježíše Nazaretského*. 2. vydání. Praha: Karolinum, 2019.

RYŠKOVÁ, Mireia. *Pavel z Tarsu a jeho svět*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2014.

RYŠKOVÁ, Mireia. *První list Tesalonickým. Český ekumenický komentář k Novému zákonu. Svazek 13*. 1. vydání. Praha: Centrum biblických studií AVČR a UK ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2015.